

Olīveļļas kontroles sistēmas Eiropas Savienībā

visaptverošs satvars, kuru tomēr nepiemēro vienādi

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Saturs

Punkts

01–17 | Galvenie vēstījumi

01–05 | Kāpēc šī joma ir svarīga

06–17 | Ko mēs konstatējam un ko iesakām

18–01 | Plašāka informācija par mūsu apsvērumiem

18–49 | Dalībvalstis pilnā mērā nepiemēro olīveļļas atbilstības pārbaūžu tiesisko regulējumu

20–26 | Ir ieviests visaptverošs tiesiskais regulējums attiecībā uz olīveļļas atbilstības pārbaudēm

27–40 | Dalībvalstis ne vienmēr izpilda visas prasības

41–46 | Lielāko daļu neatbilstību dalībvalstis atklāj organoleptiskajā novērtēšanā, un šie gadījumi ir saistīti ar eļļas pasliktināšanos

47–49 | Komisijas rīcībā ir tikai daļēja aina par dalībvalstu kontroles sistēmām

50–66 | ES kontroles sistēmām, ar kurām nosaka olīveļļas kontaminantus, piemīt dažas nepilnības

52–57 | ES kontroles sistēmas attiecībā uz pesticīdu atliekām olīveļļā darbojas labi

58–64 | ES kontroles sistēmas attiecībā uz citiem kontaminantiem, kas nav pesticīdi, ir mazāk attīstītas

65–66 | No trešām valstīm importētu olīveļļu nepārbauda sistemātiski, lai noteiktu pesticīdu un citu kontaminantu klātbūtni

67–84 | ES tiesiskais regulējums un izsekojamības pārbaudes ne vienmēr ļauj noteikt produkta izcelsmi

69–74 | Komisija nosaka izsekojamības juridiskās prasības, bet nav noteikusi, kā dalībvalstīm tās būtu jāpārbauda

75–80 | Dalībvalstis iekļauj izsekojamību savu olīveļļas pārbaūžu tvērumā, bet pārbaudīšanas pakāpe atšķiras

81–84 | Izsekojamības gadījuma analīzes rezultāti: dažām olīveļļām nebija iespējams izsekot

Pielikumi

I pielikums. Par revīziju

Politikas satvars

Atbildības sadalījums

Revīzijas tvērums un pieeja

II pielikums. Neapstrādātas augstākā labuma olīveļļas kvalitātes un tīrības parametri un analīzes metodes

III pielikums. Gadījuma analīze

IV pielikums. Iespējamie olīveļļas piesārņojuma avoti

V pielikums. Kontaminanti, ko dalībvalstis iekļauj savos kontroles plānos kategorijai “Tauki un eļļas”

Abreviatūras

Glosārijs

Komisijas atbildes

Laika grafiks

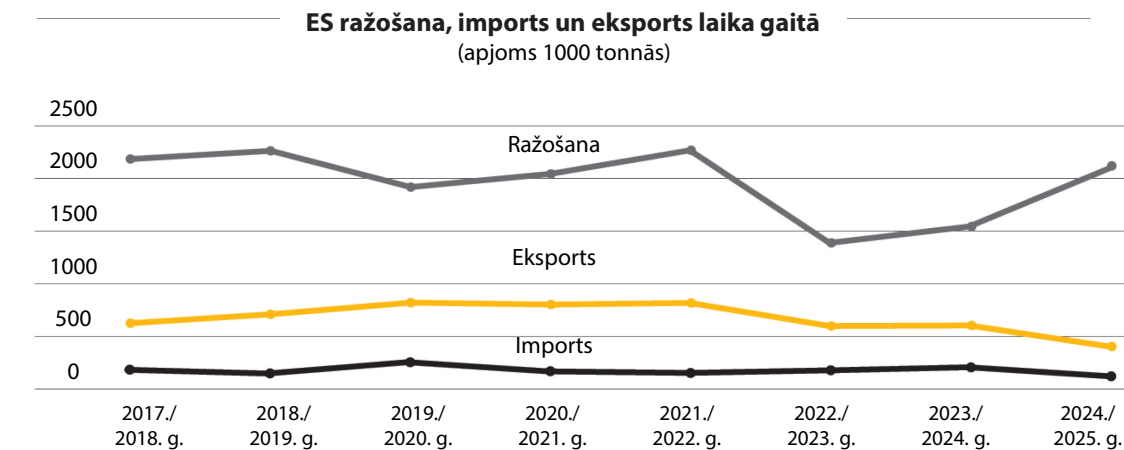
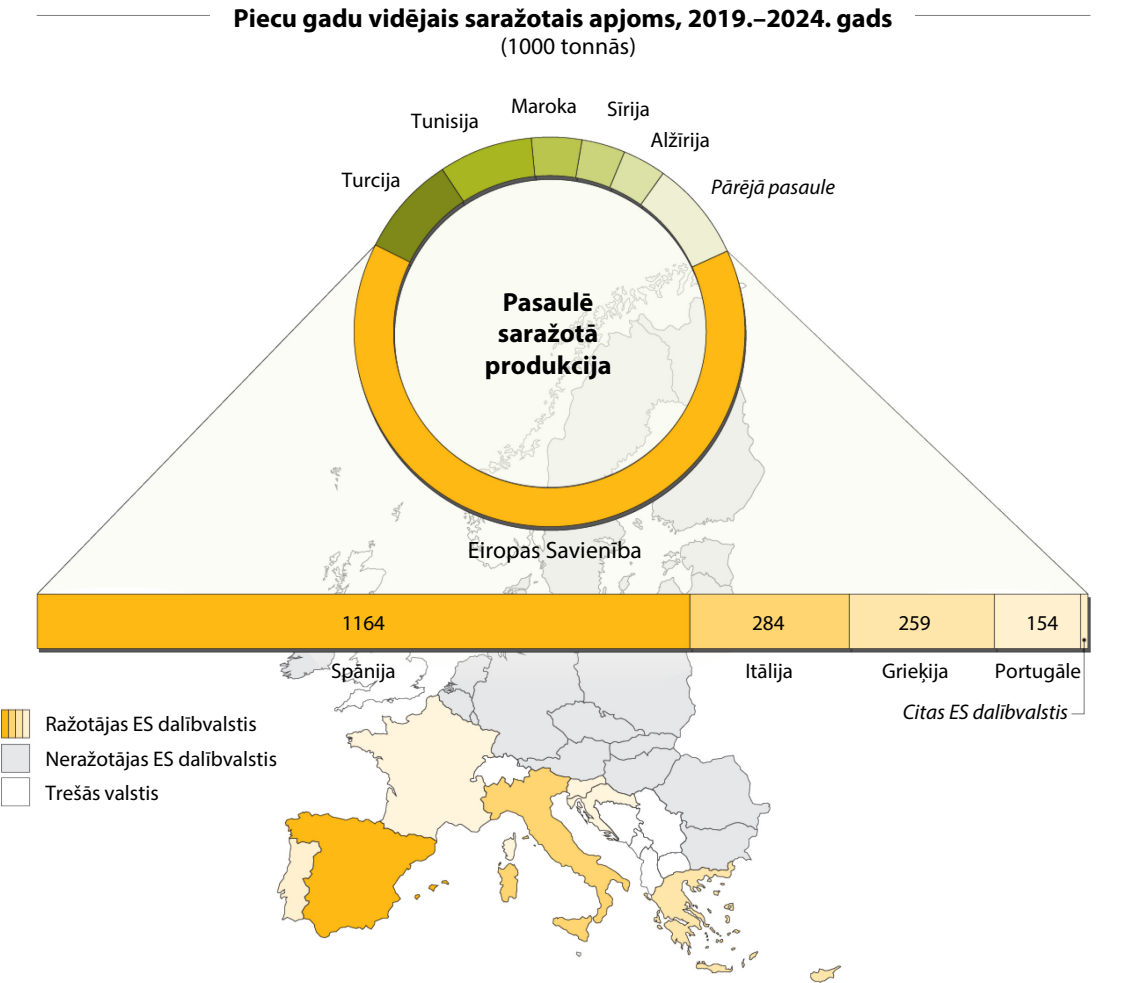
Revīzijas darba grupa

Galvenie vēstījumi

Kāpēc šī joma ir svarīga

- 01** Olīveļļa ir svarīgs produkts Eiropas Savienībai (ES), kura ir pasaulē vadošais olīveļļas ražotājs, patērētājs un eksportētājs. [1. attēlā](#) ir dots ES olīveļļas ražošanas un tirdzniecības shematiskais attēlojums. ES reputācija, kas saistīta ar kvalitatīvu un īstu olīveļļu, ir būtiska ne tikai ekonomikas aspektā, bet arī kultūras un sabiedrības veselības aspektā. Daudzi ES iedzīvotāji iekļauj olīveļļu ikdienas uzturā, tāpēc ir svarīgi, lai viņi varētu uzticēties iegādāto produktu kvalitātei un autentiskumam. Tas īpaši sakāms par neapstrādātu augstākā labuma olīveļļu, ko tirgo par augstāku cenu nekā citas eļļas, un tāpēc tai ir jāatbilst augstiem standartiem, kas patērētājiem pamato cenu.

1. attēls | Olīveļļa Eiropas Savienībā

Avots: ERP, pamatojoties uz [Eiropas Komisijas](#) datiem un [World Population Review](#).

02 ES ir ieviesusi kontroles mehānismus, ar kuriem nodrošināt, ka olīveļļa, ko patērētāji var iegādāties Eiropas Savienībā, ir īsta (t. i., nesatur citas eļļas un tās kvalitāte un tīrība atbilst marķējumā norādītajai kategorijai), neapdraud patērētāju veselību (t. i., nesatur kontaminantus) un ir ar pārbaudāmu izcelsmi (atbilstoši marķējumam) (sk. [2. attēlu](#)).

2. attēls | ES kontroles sistēmas, ko piemēro olīveļļai

Avots: ERP.

- 03** Eiropas Komisija (“Komisija”) atbild par tiesiskā regulējuma izveidi, savukārt dalībvalstis atbild par to, lai olīveļļa atbilstu gan pārtikas nekaitīguma prasībām, gan ES prasībām attiecībā uz olīveļļas laišanu tirgū (“tirdzniecības standarti” – sk. [I pielikuma 05.](#) punktu). Dalībvalstu pienākums ir izveidot valsts līmeņa kontroles sistēmu un veikt uz risku balstītas pārbaudes. Dalībvalstīm jābūt arī sankciju sistēmai, ko izmantot gadījumos, kad netiek ievēroti olīveļļas tirdzniecības standarti un pārtikas nekaitīguma prasības. Sankciju sistēmai ir jābūt iedarbīgai, samērīgai un jāattur no pārkāpumiem.
- 04** Mēs veicām šo revīziju tāpēc, ka olīveļļas nozarei ir liela nozīme Eiropas Savienībā (sk. [01.](#) punktu). Vēlamies palīdzēt uzlabot kontroles satvaru, kas attiecas uz olīveļļas tirdzniecības standartiem un nekaitīguma prasībām, kā arī šā satvara īstenošanu dalībvalstīs.

05 Revīzijas mērķis bija novērtēt, vai ES kontroles sistēmas ir izstrādātas tā, lai nodrošinātu, ka Eiropas Savienībā pārdotā olīveļļa ir īsta, nekaitīga un izsekojama. Mēs novērtējām, vai kontroles satvars ir izveidots saskaņā ar ES tiesību aktu noteikumiem, un pārbaudījām, kā to kopš 2018. gada īsteno četrās dalībvalstīs – Beļģijā, Grieķijā, Spānijā un Itālijā. Konkrēti, mēs vērtējām, vai šīs četras dalībvalstis veic vajadzīgās atbilstības pārbaudes (tajās apstiprina olīveļļas atbilstību attiecīgās kategorijas standartiem un kategorijai prasītajām īpašībām), kontaminantu pārbaudes un izsekojamības pārbaudes (tajās pārliedzinās par eļļas izcelsmi). Papildu informācija un sīkāks revīzijas tvēruma un metodikas izklāsts ir sniegts [I pielikuma 09.–11. punktā](#).

Ko mēs konstatējām un ko iesakām

- 06** Mēs konstatējām, ka ES tiesiskais regulējums attiecībā uz olīveļļas atbilstības pārbaudēm ir visaptverošs, bet dalībvalstis to nepiemēro pilnīgi. Tomēr šajās pārbaudēs tiek konstatēti neatbilstības gadījumi. Konstatējām arī, ka dalībvalstīs ir ļoti maz gadījumu, kad olīveļļas kontaminantu līmenis pārsniedz tiesību aktos noteiktās robežvērtības. Taču kontroles sistēmās ir daži trūkumi, galvenokārt saistībā ar kontaminantiem, kas nav pesticīdi. Tāpat mūsu revīzija parādīja, ka izsekojamības pārbaudes ne vienmēr ļauj noteikt produkta izcelsmi.
- 07** Olīveļļa ir plaši reglamentēta, un ir **daudz visaptverošu ES noteikumu**, kuros norādīts, kā dalībvalstīm jāpārbauda, vai olīveļļa atbilst deklarētajai kategorijai. Šīs pārbaudes ietver fizikālķīmisko analīzi laboratorijā un organoleptisko novērtēšanu, ko veic degustētāju žūrijas. Dalībvalstīm katru gadu jāveic obligāts skaits pārbažu, kuras plāno, pamatojoties uz riska analīzi. Dalībvalstis paziņo pārbažu rezultātus Komisijai un ievieš iedarbīgu, samērīgu un atturošu sankciju un sodu sistēmu ([20.–24. punkts](#)).
- 08** Tomēr **ES noteikumus ne vienmēr ievēro**. Dažas no apmeklētajām dalībvalstīm nenasniedz obligāto pārbažu skaitu, laboratorijas analīzes veic nepilnīgi vai no riska analīzes izslēdz kādu tirgus daļu. Tomēr apmeklētās dalībvalstis papildus ES prasītajām atbilstības pārbaudēm veic arī cita veida pārbaudes. Ja tiek konstatētas neatbilstības, sankcijas un sodi ne vienmēr ir efektīvi vai atturoši ([27.–40. punkts](#)).
- 09** Komisijas rīcībā ir **tikai daļēja aina** par to, kā dalībvalstīs darbojas kontroles sistēmas. Gada ziņojumi un sanāksmes ar dalībvalstu iestādēm nenodrošina apmaiņšanos ar visu attiecīgo informāciju ([47.–49. punkts](#)).

1. ieteikums

Nostiprināt Komisijas pārraudzību pār dalībvalstu kontroles sistēmām attiecībā uz olīveļļu

Iesakām Komisijai nostiprināt pārraudzību pār dalībvalstu kontroles sistēmām:

- a) mudināt dalībvalstis sniegt atbilstošu informāciju par riska analīzi, veiktajām pārbaudēm (gan atbilstības, gan citām pārbaudēm) un piemērotajām sankcijām un sodiem;
- b) novērtēt dalībvalstu kontroles sistēmas, tostarp atbilstības pārbaudi saskaņā ar ES prasībām;
- c) veikt atbilstošus un samērīgus pasākumus, ja kontroles sistēmas tiek uzskatītas par nepietiekamām.

Ieviešanas mērķtermiņš: a) un b) – 2027. gads, c) – 2028. gads.

10 Olīveļļai piemērotās juridiskās prasības dažās svarīgās jomās nav pietiekami skaidras.

Piemēram, nav skaidri nosacījumi attiecībā uz dažādos ražas gados novāktu eļļu sajaukšanu. Nav arī skaidrs, vai ir atļauts neapstrādātu augstākā labuma olīveļļu jaukt ar neapstrādātu olīveļļu un to pārdot kā neapstrādātu augstākā labuma olīveļļu. Mēs konstatējam, ka dalībvalstīm ir atšķirīgas pieejas un šīs izvēles var laika gaitā pasliktināt olīveļļu (25. un 26. punkts).

2. ieteikums

Precizēt noteikumus par dažādu neapstrādātu olīveļļu sajaukšanu

Iesakām Komisijai precizēt noteikumus par dažādos ražas gados iegūtu neapstrādātu olīveļļu vai dažādu kategoriju neapstrādātu olīveļļu sajaukšanu.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2026. gads.

11 Atbilstības pārbaudi rezultāti liecina, ka lielākā daļa dalībvalstu konstatēto neatbilstību tiek atklātas organoleptiskajā novērtēšanā un tās ir saistītas ar eļļas pasliktināšanos laika gaitā. Pārāk ilgi minimālie derīguma termiņi un neoptimāla ražošanas prakse var veicināt pasliktināšanos (41.–46. punkts).

- 12** Pārtikas nekaitīguma aspektā tiek pārbaudīts, vai olīveļļa nesatur dažādus kontaminantus. Ir ieviests skaidrs ES tiesiskais regulējums par **pesticīdu** pārbaudēm olīveļļā, un reizi trīs gados obligāti ir jāanalizē noteikts skaits paraugu. Dalībvalstis veic pārbaudes, pamatojoties uz riska analīzi, un konstatē tikai dažus neatbilstības gadījumus (**52.–57.** punkts).
- 13** **Kontaminantiem, kas nav pesticīdi**, ir izvirzīts mazāk prasību. Dažiem kontaminantiem ES ir noteikusi maksimāli pieļaujamās atlieku līmeņus augu eļļās un taukos, bet citiem ne. Turklāt ES līmenī netiek prasīts obligāts skaits pārbažu. Dalībvalstis izlemj, kurus kontaminantus pārbaudīt. Mūsu apmeklētās dalībvalstis ne vienmēr dokumentē riska analīzi vai pamato savu izvēli. Kopš 2023. gada Komisija ir novērtējusi dalībvalstu kontroles plānus attiecībā uz pārtiku, kas nav dzīvnieku izcelsmes pārtika (tostarp olīveļļa) (**58.–64.** punkts).
- 14** Lai gan ES **importētās** olīveļļas apjoms atbilst aptuveni 9 % no ES katru gadu saražotās olīveļļas apjoma, pesticīdus un citus kontaminantus no trešām valstīm importētā olīveļļā mūsu apmeklētajās dalībvalstīs vai nu nepārbauda, vai arī pārbauda ļoti ierobežotā apmērā (**65.** un **66.** punkts).

3. ieteikums

Uzlabot norādījumus par olīveļļas kontaminantu pārbaudēm

Iesakām Komisijai:

- a) prasīt dalībvalstīm sniegt sīkākas ziņas par riska analīzi, par pārbaudēs aptvertajiem kontaminantiem un par šādu pārbažu biežumu;
- b) prasīt dalībvalstīm riska analīzē īpaši ietvert importētu olīveļļu.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2026. gads.

- 15** Pamata **izsekojamība** (“viens solis atpakaļ, viens solis uz priekšu”) ir vispārēja prasība visu veidu pārtikai, ko laiž ES tirgū. Turklāt saskaņā ar neapstrādātas augstākā labuma olīveļļas un neapstrādātas olīveļļas tirdzniecības standartiem ir jāspēj noteikt ģeogrāfiskos apgabalus, kur olīvas novāktas un kur atrodas spiestuve. Tomēr **nav visaptverošu ES noteikumu vai norādījumu** par to, kā un kad ir jāpārbauda izsekojamības aspekti (**69.–74.** punkts).

4. ieteikums

Precizēt izsekojamības pārbaūžu prasības un sniegt attiecīgus norādījumus

Iesakām Komisijai precizēt šādus aspektus un sniegt attiecīgus norādījumus:

- a) kādi elementi jāaptver izsekojamības pārbaudēs;
- b) kā jāziņo par izsekojamības pārbaūžu rezultātiem.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2027. gads.

16 Dalībvalstis parasti **pārbauda izsekojamības** aspektus gan pārtikas nekaitīguma pārbaudēs, gan atbilstības pārbaudēs, taču **dažādā apmērā**. Dažas dalībvalstis, piemēram, Spānija un Itālija, pārbauda izcelsmi visos piegādes ķēdes posmos. Tām ir elektroniski reģistri, kuros tiek reģistrēts katrs solis saistībā ar olīvām un olīveļļu. Šo reģistru mērķis ir palielināt pārredzamību un mazināt krāpšanas risku (**75.–80.** punkts).

17 **24 neapstrādātu augstākā labuma olīveļļu vai neapstrādātu olīveļļu izlasē** mēs pārbaudījām, vai ir iespējams apstiprināt uz etiķetes norādīto izcelsmi. Konstatējām, ka tas nebija iespējams attiecībā uz četrām olīveļļām, kuru izcelsme vai nu bija no vairāk nekā vienas dalībvalsts, vai arī jaukta gan no ES, gan no citām valstīm. Šajā pārbaudē cita starpā izgaismojās, cik grūti ir izsekot olīveļļai ārpus konkrētas valsts robežām, jo dalībvalstu sadarbība ne vienmēr ir efektīva (**81.–84.** punkts).

5. ieteikums

Uzlabot olīveļļas izsekojamību

Iesakām Komisijai:

- a) mudināt dalībvalstis veidot reģistrus, kuros uzskaitīt olīvu un olīveļļas apriti, un sniegt tām atbalstu;
- b) mudināt dalībvalstis uzlabot izsekojamības sistēmu savietojamību, lai būtu vieglāk nodrošināt olīvu un olīveļļas pārrobežu izsekojamību, un sniegt tām atbalstu.

Ieviešanas mērķtermiņš: 2028. gads.

Plašāka informācija par mūsu apsvērumiem

Dalībvalstis pilnā mērā nepiemēro olīveļļas atbilstības pārbaūžu tiesisko regulējumu

- 18** Olīveļļa tiek plaši reglamentēta. Uz to attiecas īpaši ES tiesību akti¹, kuros noteiktas dažādas olīveļļas kategorijas un to īpašības, kā arī precīzas prasības olīveļļas laišanai tirgū. Šo noteikumu mērķis ir garantēt produktu kvalitāti un apkarot krāpšanu. Viens no mērķiem ir arī veicināt tirdzniecību un nodrošināt vienlīdzīgus konkurences apstākļus ES ražotājiem. Dalībvalstis atbild par valsts līmeņa kontroles sistēmu izveidi un pārbaūžu veikšanu, lai apstiprinātu olīveļļas atbilstību prasībām (turpmāk – “atbilstības pārbaudes”).

¹ Regula (ES) Nr. 1308/2013, ar ko izveido lauksaimniecības produktu tirgu kopīgu organizāciju; Regula (ES) 2022/2104 par olīveļļas tirdzniecības standartiem; Regula (ES) 2022/2105, ar kuru nosaka noteikumus par to, kā pārbauda atbilstību olīveļļas tirdzniecības standartiem, un par olīveļļas īpašību analīzes metodēm.

19 Mēs novērtējam, vai:

- ir ieviests skaidrs tiesiskais regulējums, saskaņā ar kuru pārbaudīt olīveļļas atbilstību attiecīgajiem tirdzniecības standartiem;
- dalībvalstis izveido un piemēro:
 - kontroles sistēmu, saskaņā ar kuru veikt obligāto olīveļļas atbilstības pārbaudzi skaitu, pamatojoties uz riska analīzi;
 - iedarbīgu, samērīgu un atturošu sankciju un sodu sistēmu olīveļļas neatbilstības gadījumiem;
- atbilstības pārbaudēs efektīvi tiek atklāti neatbilstības gadījumi un to cēloņi;
- Komisija uzrauga dalībvalstu kontroles sistēmas, saskaņā ar kurām notiek atbilstības pārbaudes, un sniedz atbalstu dalībvalstīm.

Ir ieviests visaptverošs tiesiskais regulējums attiecībā uz olīveļļas atbilstības pārbaudēm

20 ES noteikumi paredz, ka dalībvalstīm jāveic **obligāts skaits atbilstības pārbaudžu** proporcionāli valstī tirgotās olīveļļas apjomam². Dalībvalstīm būtu jāveic viena pārbaude uz 1000 tonnām olīveļļas. Komisija katru gadu aprēķina šos skaitļus, pamatojoties uz dalībvalstu iesniegtajiem oficiālajiem datiem par tirdzniecību (ES iekšienē un ārpus tās) un par olīveļļas un olīvu izspaidu eļļas patēriņu, ņemot vērā pēdējo piecu gadu vidējos rādītājus.

21 Olīveļļas atbilstības pārbaudes jāveic saskaņā ar skaidri definētiem noteikumiem. Atbilstības pārbaudēs skata, vai i) marķējums atbilst juridiskajām prasībām un ii) eļļas kategorija atbilst deklarētajai kategorijai. Marķējuma pārbaude ietver piecu elementu pārbaudi (sk. **3. attēlu**).

² Regula (ES) 2022/2105, 3. panta 2. punkts.

3. attēls | Atbilstības pārbaudē izskatāmie elementi

Avots: ERP, pamatojoties uz Regulu (ES) 2022/2105.

- 22** Noteikumi paredz, ka kategorija jāpārbauda olīvēļļas **fizikālķīmiskajā analīzē**, ko veic atzīta laboratorija, un **organoleptiskā novērtēšanā**, ko veic atzīta degustētāju žūrija (sk. [3. attēlu](#) un [1. izcēlumu](#)). Neapstrādātai augstākā labuma olīvēļļai ir jāpārbauda 15 parametri (sk. [II pielikumu](#)). Tiesību akti ļauj dalībvalstīm pārbaudīt atbilstību šiem parametriem vai nu jebkurā secībā (tad jātestē visi parametri), vai arī [Regulā \(ES\) 2022/2105](#) noteiktajā secībā, līdz viens no testiem parāda, ka eļļa neatbilst deklarētajai kategorijai. Kategorijas pārbaudi uzskata par pabeigtu, kad ir testētas visas īpašības vai kad konstatēts, ka eļļai nepiemīt kāda no prasītajām īpašībām.

1. izcēlums

Organoleptiskā novērtēšana un degustētāju žūrijas

© Yistocking, stock.adobe.com

Organoleptiskais novērtējums ir iekļauts neapstrādātas olīveļļas tirdzniecības standartos kopš 1991. gada. To pilnībā reglamentē protokoli un standarti, kuros ir noteikts degustētāju žūrijas sastāvs (tostarp žūrijas locekļu mācības un sertifikācija), paraugu sagatavošana (piemēram, standartizēti krāsaina stikla trauki un 28 °C temperatūra) un novērtēšanas kritēriji (tie aptver gan pozitīvas īpašības (augļainums, rūgtums, sīvums), gan negatīvas īpašības (sastāvēšanās, sasmakums, iepelējums)).

Olīveļļa pašlaik ir vienīgais pārtikas produkts Eiropas Savienībā, kuram tiek oficiāli prasīts organoleptiskais novērtējums, un tas ir noteikts tiesību aktos.

- 23** Dalībvalstīm ir uzdots plānot atbilstības pārbaudes, pamatojoties uz **riska analīzi**³. Var ņemt vērā tādus faktoros kā produkta informācija (kategorija, ražošanas periods, iepakojšanas darbības, uzglabāšana, izcelsmes/galamērķa valsts, transportlīdzekļi), iepriekšējo pārbažu rezultāti, patērētāju sūdzības vai uzņēmēju īpašās iezīmes. Katra dalībvalsts pati var nolemt, kurus faktoros ņemt vērā un kurā ražošanas un izplatīšanas ķēdes posmā kontroli veikt.
- 24** No dalībvalstīm tiek prasīts iesniegt Komisijai **gada ziņojumus**, kuros aprakstīti iepriekšējā gadā veikto atbilstības pārbažu rezultāti un kurus sagatavo, izmantojot Komisijas izstrādāto ziņošanas veidni. Dalībvalstīm ir jāievieš arī iedarbīga, samērīga un atturoša **sankciju un sodu sistēma**, ko piemēro, ja nav ievēroti tirdzniecības standarti. ES tiesību aktos nav noteikts, kuri faktori jāņem vērā, novērtējot pārkāpumu smagumu vai nosakot soda apmēru.

³ Regula (ES) 2022/2105, 3. pants.

25 Regulā (ES) 2022/2104 ir skaidri pateikts, ka vairāki **standartizācijas lēmumi ir dalībvalstu ziņā**. Tā, dalībvalstu ziņā ir izstrādāt noteikumus par olīveļļas jaukšanu ar citām augu eļļām, izvirzīt marķēšanas prasības attiecībā uz ražas gada norādīšanu (sk. **2. izcēlumu**) un atļaut lielāka izmēra iepakojumus, kas pārsniedz Regulā norādītos limitus, kurus piemēro lieliem ēdināšanas uzņēmumiem. Dalībvalstis var arī noteikt papildu prasības (piemēram, attiecībā uz izsekojamību), kas pārsniedz ES noteiktās prasības.

2. izcēlums

Obligāta prasība norādīt ražas gadu Itālijā

Itālijā pudeļu pildīšanas uzņēmumiem bija ieradums norādīt minimālo derīguma termiņu 12–18 mēnešus pēc iepildīšanas pudelēs, nevis pēc spiešanas, bet tas var maldināt patērētājus. Lai šo apstākli novērstu, Itālija 2016. gadā ieviesa prasību marķējumā norādīt ražas gadu, ja 100 % eļļas ir iegūta vienas ražas ietvaros (attiecībā uz neapstrādātu augstākā labuma olīveļļu un neapstrādātu olīveļļu, kuras izcelsme ir Itālijā un kuru pārdod Itālijā).

26 Eiropas Savienībā juridiskās prasības attiecībā uz olīveļļu ir visaptverošas un ietver obligātus organoleptiskos novērtējumus. Tomēr mēs konstatējam elementus, kas laika gaitā var pasliktināt olīveļļu un kam dalībvalstīs ir atšķirīgas pieejas (sk. **3. izcēlumu**):

- tiek jauktas dažādu ražas gadu eļļas – ES noteikumi to neaizliedz, un uzņēmēji var paši nolemt, kādu minimālo derīguma termiņu norādīt;
- Komisija nav sniegusi precizējumus vai norādījumus par to, vai ir atļauts jaukt neapstrādātu augstākā labuma olīveļļu un neapstrādātu olīveļļu, lai to pārdotu kā neapstrādātu augstākā labuma olīveļļu – pašreizējais tiesiskais regulējums nav pietiekami skaidrs, un dalībvalstis reizēm ir atšķirīgi interpretējušas ES noteikumus.

3. izcēlums

Katrā dalībvalstī atšķirīga pieeja

Grieķijā uzņēmējiem ir atļauts jaukt divu dažādu ražas sezonu olīveļļu un minimālo derīguma termiņu aprēķināt, ņemot vērā pēdējo sezonu. Inspektoriem nav norādījumu, kā pārbaudīt uzņēmēju noteikto minimālo derīguma termiņu.

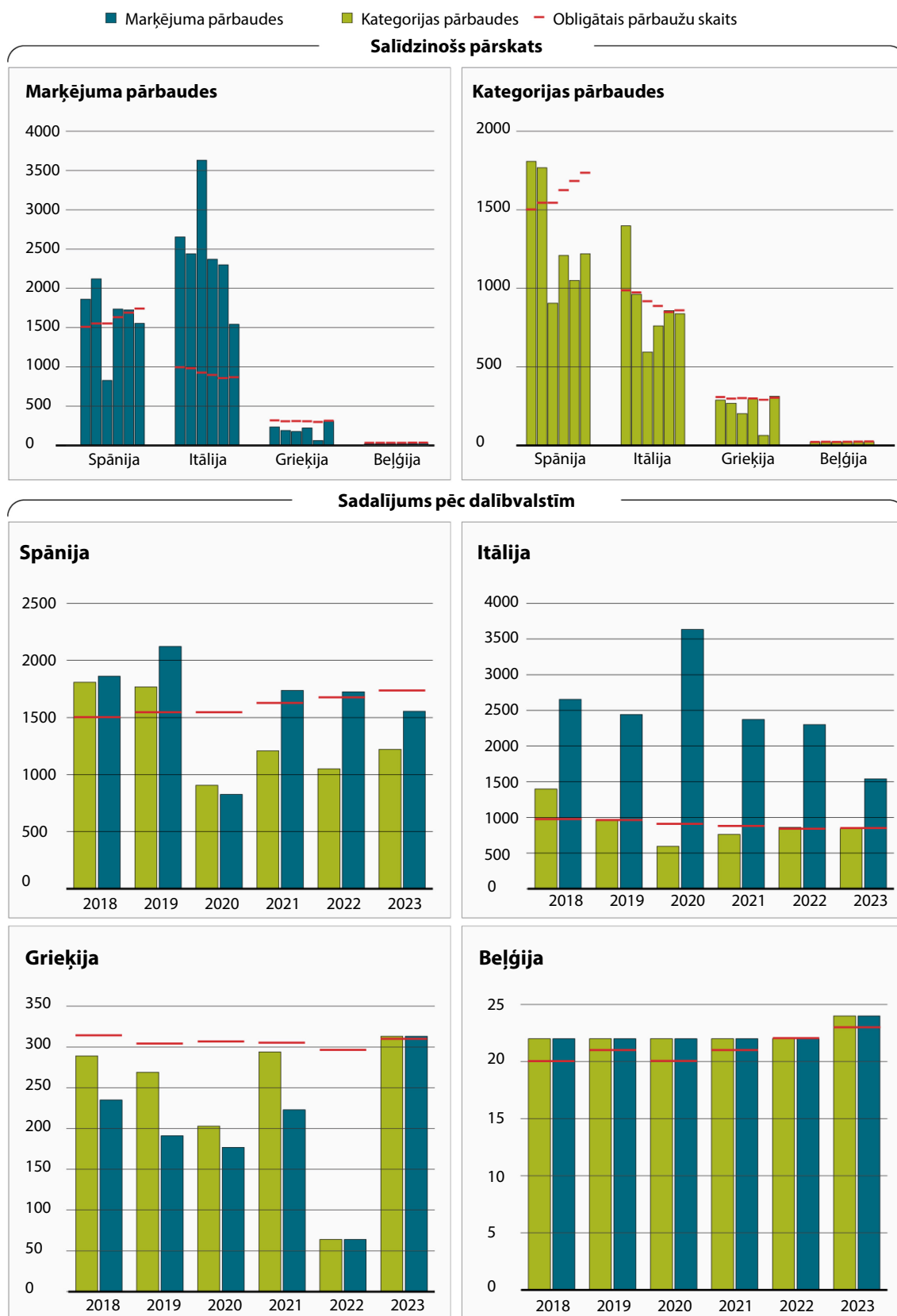
Saskaņā ar Itālijas iestāžu sniegto informāciju neapstrādātas augstākā labuma olīveļļas un neapstrādātas olīveļļas sajaukumu ir atļauts tirgot kā neapstrādātu augstākā labuma olīveļļu. Tā kā nepastāvēja oficiāls aizliegums jaukt dažādu kategoriju olīveļļas, šī prakse tika apstiprināta ar [Perudžas pirmās instances tiesas 2023. gada nolēmumu](#).

Dalībvalstis ne vienmēr izpilda visas prasības

Atbilstības pārbaucēju obligātais skaits nav sasniegts, bet dalībvalstis veic arī citas pārbaudes

- 27** Dalībvalstīm katru gadu ir jāveic obligāts skaits olīveļļas pārbaucēju (sk. [20.](#) punktu). Lai novērtētu šīs prasības izpildi, mēs izskatījām gada ziņojumus, ko mūsu apmeklētās dalībvalstis iesniedz Komisijai.
- 28** Konstatējām, ka dalībvalstis ne vienmēr sasniedz vajadzīgo skaitu obligāto pārbaucēju (sk. [4. attēlu](#)). Itālijas iestādes sasniedza obligāto skaitu olīveļļas kategorijas pārbaucēju (izņemot 2020. un 2021. gadu, kad izvērās Covid-19 pandēmija) un krietni pārsniedza prasīto skaitu marķējuma pārbaucēju. Kopš 2020. gada Spānijas iestāžu veiktās olīveļļas kategorijas pārbaudes veiktas daudz mazākā skaitā, nekā prasīts, un Grieķijas iestādes ir sistemātiski veikušas mazāk pārbaucēju, nekā prasīts (izņemot 2023. gadu). Beļģija sasniedza vajadzīgo pārbaucēju skaitu.

4. attēls | 2018.–2023. gada periodā veiktās atbilstības pārbaudes

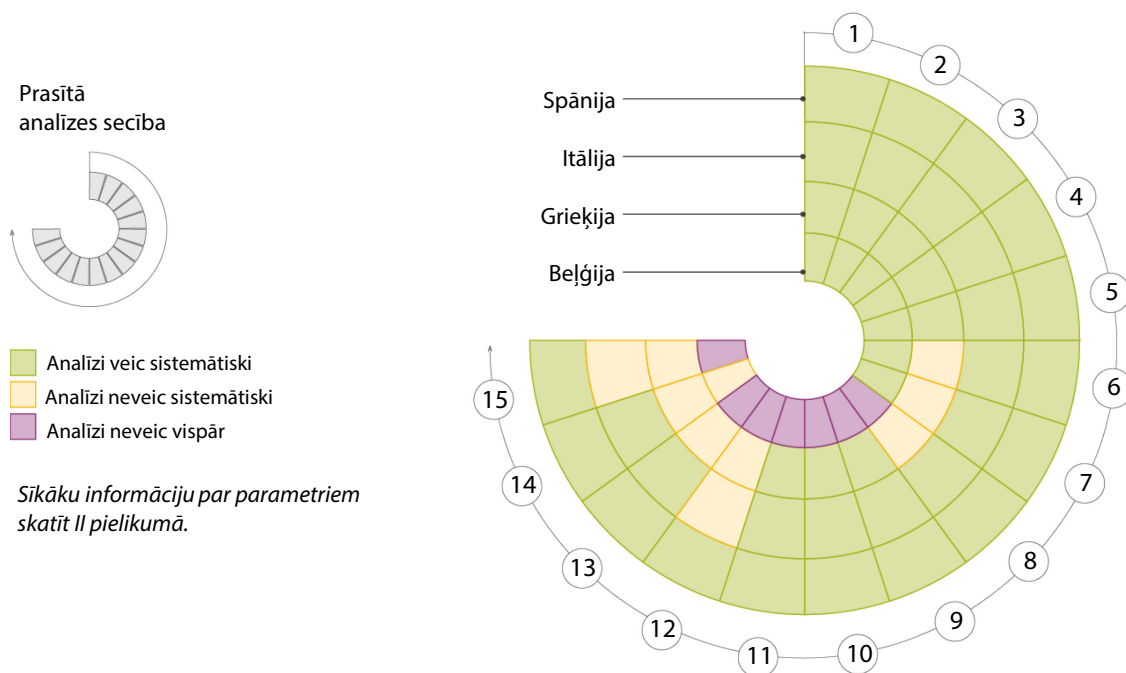
Avots: ERP, pamatojoties uz datiem, ko dalībvalstis iesniegušas Komisijai.

- 29** Dalībvalstu iestādes mūs informēja, ka tām bija grūti sasniegt vajadzīgo pārbažu skaitu 2020. un 2021. gadā (Covid-19). Tāpat bija grūtības organizēt degustētāju žūrijas. Turklāt Spānijas iestādes argumentēja, ka obligātais skaists pārbažu būtu jāsamazina sliktās ražas dēļ 2022./2023. gadā un 2023./2024. gadā un ka lielāko daļu valstī saražotās produkcijas varētu pietiekami aptvert, pārbaudot tikai dažus lielus uzņēmumus. Grieķijas iestādes ziņoja par pastāvīgu personāla un finansējuma trūkumu, kā arī par procedūras problēmām laboratoriju pakalpojumu iepirkšanā.
- 30** Lai gan mūsu apmeklētās dalībvalstis ne vienmēr sasniedz ES tiesību aktos prasīto skaitu pārbažu, ir svarīgi atzīmēt, ka tās veic arī cita veida pārbaudes, kas papildina ES prasītās atbilstības pārbaudes. Piemēram, Spānijas iestādes īsteno īpašas kontroles kampaņas un pārbauda marķējumu un ķīmiskos parametrus daudziem eksportam paredzētiem sūtījumiem. Itālijas policijas spēki veic daudzas pārbaudes uz vietas un tematiskas pārbaudes. Grieķijas iestādes pārbauda mazos un vidējos mazumtirgotājus un ēdināšanas uzņēmumus, lai atklātu krāpšanu.

Laboratorijas analīzes ne vienmēr ir pilnīgas

- 31** Lai atbilstības pārbaudi uzskatītu par pilnīgu, ir jāanalizē 15 parametri. Mēs pārbaudījām, kādas analīzes tiek veiktas apmeklētajās dalībvalstīs. Tā kā neviena no dalībvalstīm neizvēlējās veikt analīzi [Regulā \(ES\) 2022/2105](#) noteiktajā kārtībā (sk. [22.](#) punktu), tām būtu sistemātiski jāanalizē visi 15 parametri.
- 32** Mēs konstatējām, ka tikai Spānijas iestādes bija analizējušas visus parametrus, kaut arī visas apmeklētās dalībvalstis bija ziņojušas Komisijai, ka ir veikušas pilnīgas olīveļļas kategorijas pārbaudes (sk. [4. attēlu](#)). Pārējo trīs mūsu apmeklēto dalībvalstu iestādes bija veikušas nepilnīgas pārbaudes, jo nebija aptverti visi obligātie parametri (sk. [5. attēlu](#)).

5. attēls | Apmērs, kādā mūsu apmeklētajās dalībvalstīs laboratorijās analizē prasītos 15 parametrus

Avots: ERP, pamatojoties uz protokolliem/līgumiem, kas noslēgti ar laboratorijām, pamatojoties uz laboratorijas analīžu rezultātiem, kā arī dalībvalstu iestāžu vadlīnijām.

- 33** Nepilnīgas laboratorijas analīzes var sekmēt krāpšanu, un reizēm var netikt atklāti neatbilstīgi produkti. Piemēram, dažu parametru augstas vērtības varētu liecināt, ka eļļai ir pievienota olīvu izspaidu eļļa, cita nenorādīta eļļa vai ķīmiski pārstrādāta eļļa (sk. [II pielikumu](#)).

Divas no mūsu apmeklētajām dalībvalstīm pārbaudēs neietver dažas tirgus daļas, lai gan to nepamato riska analīze

- 34** Dalībvalstīm ir jāievēro ES tiesību aktos noteiktās prasības attiecībā uz olīveļļas pārbaudžu skaitu, taču nav pienākuma pārbaudes sadalīt tā, lai būtu aptverti dažādi ražošanas un izplatīšanas ķēdes posmi (sk. [23.](#) punktu).
- 35** Četras apmeklētās dalībvalstis plāno atbilstības pārbaudes uz riska analīzes bāzes, lai gan šī analīze tiek veikta dažādā apmērā. Spānijas un Itālijas iestādes izstrādā pilnīgu riska analīzi, kurā ņem vērā attiecīgos kritērijus (sk. [4. izcēlumu](#)), taču Grieķijā un Beļģijā riska analīze ir diezgan vispārīga un neaptver potenciāli svarīgus kritērijus (piemēram, dažādu tirgoto olīveļļu apjomu un vērtību).

4. izcēlums

Itālijā uz riska analīzes pamata veiktu pārbažu piemēri

2021. gadā Itālijas iestādes ar Itālijas Lauksaimniecības pārtikas tirgus pakalpojumu institūta atbalstu izveidoja olīveļļas nozares fokusa grupu, kurā iestādes katru gadu apspriež riska faktorus un kritiski svarīgus jautājumus, ņemot vērā nozares pēdējā laika ekonomisko stāvokli.

Olīveļļu pārbauda ne tikai īpaša kontroles struktūra lauksaimniecības pārtikas nozarē un muitas aģentūra, bet arī trīs tiesībaizsardzības iestādes ar izmeklēšanas pilnvarām (*Carabinieri, Guardia di Finanza un Corpo delle Capitanerie di Porto*).

Itālijā daudzi inspektori piedalās mācībās par organoleptisko novērtēšanu un ir oficiālo degustētāju žūriju locekļi. Tādā veidā viņi spēj paraugu pārbaudēs labāk izraudzīties attiecīgas (riskantākas) olīveļļas.

- 36** Turklāt divas no mūsu apmeklētajām dalībvalstīm atbilstības pārbaudēs neiekļauj dažus ražošanas un izplatīšanas ķēdes posmus, lai gan to nepamato ar riska analīzi. Piemēram, Beļģijas iestādes nepārbauda pārdošanu tiešsaistē un no trešām valstīm importētu olīveļļu importētāju telpās. Tāpat netiek pārbaudīta tirdzniecības standartu ievērošana pudeļu pildīšanas laikā. Grieķijas iestādes pārbauda tikai Grieķijā ražotas un Grieķijas tirgum paredzētas olīveļļas atbilstību, tātad neaptver importētu un eksportētu olīveļļu.
- 37** Itālijas un Spānijas iestādes veic pārbaudes visā piegādes ķēdē (ražošana, mazumtirdzniecība, imports un eksports) un pārbauda arī pārdošanu tiešsaistē, aptverot dažādas izcelsmes olīveļļas. Itālijā iestādes par prioritāti ir noteikušas krāpšanas pārtikas jomā novēršanu e-komercijas platformās.

Sankciju un sodu sistēmas ne vienmēr ir iedarbīgas un atturošas

- 38** Ja netiek ievēroti tirdzniecības standarti, dalībvalstīm ir jāpiemēro iedarbīgi, samērīgi un atturoši sodi⁴. Krāpšanas gadījumos sankcijām jāatbilst uzņēmēja ekonomiskajām priekšrocībām vai apgrozījuma procentuālai daļai⁵. Katra dalībvalsts var lemt, kurus faktorus ņemt vērā neatbilstības pakāpes novērtēšanā un soda smaguma noteikšanā (sk. 24. punktu).

⁴ Regula (ES) 2022/2105, 13. pants.

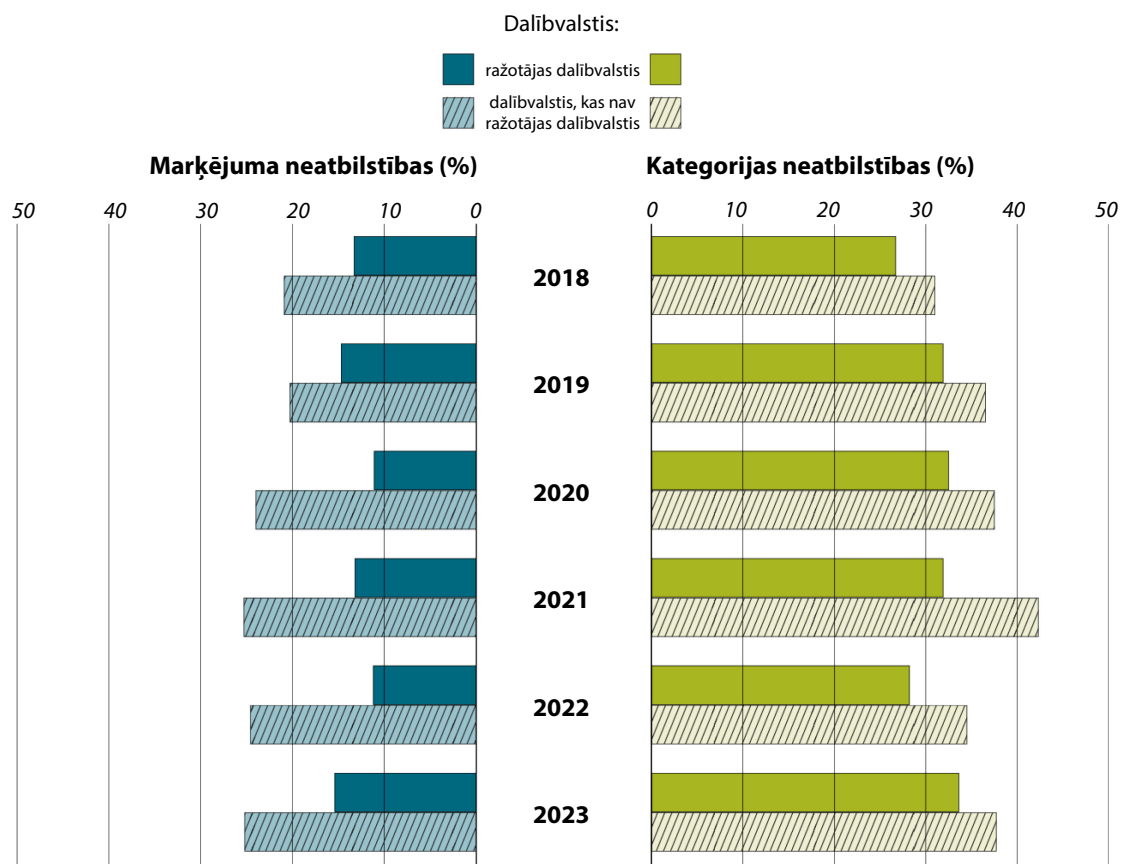
⁵ Regula (ES) 2017/625, 139. pants.

- 39** Četrās mūsu apmeklētajās dalībvalstīs sankciju sistēmas ietver samērīguma elementus: naudas sodi ir atkarīgi no pārkāpuma veida, uzņēmuma lieluma un no tā, vai tas ir atkārtots pārkāpums.
- 40** Tomēr, analizējuši zināmu skaitu neatbilstības gadījumu, mēs konstatējam nepilnības saistībā ar sankciju atturošo spēku un iedarbīgumu.
- Atturošais spēks. Grieķijā, nosakot naudas sodus, neņem vērā finansiālo ieguvumu, ko dod zemākas kategorijas olīveļļas pārdošana par cenu, kas ir neapstrādātas augstākā labuma olīveļļas cena. Itālijā un Spānijā (Andalūzijā) mēs novērojam labu praksi – sankcijas ir atkarīgas no produktu daudzuma un no nelikumīgās darbības rezultātā gūtās peļņas.
 - Iedarbīgums. Itālijā lēmumus par sankcijām pieņem salīdzinoši ātri, t. i., 1,2 mēnešu laikā. Taču Beļģijā, Spānijā un Grieķijā procedūras aizņem vairāk laika (attiecīgi četri mēneši, pieci mēneši un 14 mēneši). Tā rezultātā produkti netiek ātri izņemti no tirgus.

Lielāko daļu neatbilstību dalībvalstīs atklāj organoleptiskajā novērtēšanā, un šie gadījumi ir saistīti ar eļļas pasliktināšanos

- 41** Dalībvalstu veiktajās atbilstības pārbaudēs, ko balsta uz riska analīzi, olīveļļas paraugos tiek konstatētas daudzas neatbilstības. **6. attēlā** ir parādīts to ES pārbaudžu īpatsvars, kurās konstatētas marķējuma vai kategorijas neatbilstības. 2018.–2023. gada periodā 14 % pārbaudžu konstatēja marķējuma neatbilstības un 32 % – kategorijas neatbilstības. Komisija katru gadu prezentē atbilstības pārbaudžu rezultātus Lauksaimniecības tirgu ekspertu grupai, konkrēti, tās Atbilstības pārbaudžu veicēju iestāžu darba grupai (Laukaugu un olīveļļas apakšgrupai jeb turpmāk tekstā – “Olīveļļas darba grupai”), un saskaņā ar šo prezentāciju materiāliem dalībvalstis, kas nav ražotājas dalībvalstis, sistemātiski ziņo par lielāku neatbilstību īpatsvaru paraugos gan attiecībā uz marķējumu, gan kategoriju.

6. attēls | To pārbaūžu īpatsvars, kurās atklājas marķējuma vai kategorijas neatbilstības (%)

Avots: ERP, pamatojoties uz Eiropas Komisijas sniegtajiem datiem.

- 42** Visā Eiropas Savienībā 93 % fizikālķīmisko analīžu liecina, ka prasības ir ievērotas. Organoleptiskajos novērtējumos šis rādītājs ir tikai 68 %. Organoleptiskajam novērtējumam ir tāds pats juridiskais spēks kā fizikālķīmiskai analīzei, taču organoleptiskais novērtējums vienmēr būs subjektīvs, jo uztvere ar maņām ir sarežģīts process. Lai atrisinātu strīdīgus gadījumus, ir izveidota kontrolnovērtēšanas sistēma, proti, uzņēmējs var lūgt divus papildu novērtējumus, ko sniedz citas degustētāju žūrijas.
- 43** Sīkāk analizējot kategorijas neatbilstību cēloņus, ir secināts, ka aptuveni vienu trešdaļu gadījumu nepārprotami izraisa eļļas pasliktināšanās. Šāds secinājums iegūts gan fizikālķīmiskajās analīzēs, gan organoleptiskajā novērtēšanā. Atlikušajā daļā neatbilstības gadījumu nebija iespējams noteikt konkrētu cēloni.

- 44** Augstu neatbilstību rādītāju iemesls ir arī ar tas, ka dalībvalstis savās pārbaudēs skata riskantākos produktus (sk. [35. punktu](#)), jo pastāv lielāka iespējamība, ka tieši riskantos produktos tiks atrasts vairāk neatbilstību. Tātad atbilstības pārbažu rezultāti nereprezentē olīveļļas vispārējo kvalitāti ES tirgū un neatspoguļo ES ražotās un tirgotās olīveļļas neatbilstības kopējo īpatsvaru⁶.
- 45** Šīs revīzijas ietvaros mēs veicām gadījuma analīzi. Mūsu apmeklētajās dalībvalstīs mazumtirdzniecības vietās iegādājāmajos 28 dažādas olīveļļas un lūdzām laboratorijām un degustētāju žūrijām testēt to īpašības (sk. [III pielikumu](#)). Mūsu produktu atlase nebija balstīta uz riska analīzi. Rezultāti ir aprakstīti [5. izcēlumā](#), un tie atbilst tipiskiem atbilstības pārbažu konstatējumiem.

5. izcēlums

Gadījuma analīzes rezultāti

Lielākā daļa nopirkto eļļu atbilda ES prasībām (marķējumā bija norādīta pareizā kategorija), bet divas – ne.

- Vienas neapstrādātas augstākā labuma olīveļļas analīzē atklājās, ka vienam parametram ir pārāk augsta vērtība. Pēc laboratorijas ieskatiem gan šī paaugstinātā vērtība, gan organoleptiskās novērtēšanas rezultāti (neapstrādātas augstākā labuma eļļas robežošanās ar neapstrādātu olīveļļu) liecināja, ka eļļa ir oksidējusies, iespējams, nepareizu uzglabāšanas apstākļu dēļ, un tā būtu jāuzskata par neapstrādātu spīdīgo olīveļļu. Šis ir piemērs tam, kā olīveļļa var pasliktināties laika gaitā, ja transportēšanas vai uzglabāšanas posmā tā pakļauta gaismas vai siltuma iedarbībai.
- Otrās neapstrādātas augstākā labuma olīveļļas gadījumā kopējais sterīnu līmenis bija zem robežvērtības. Tas tā var gadīties dažām neapstrādātām augstākā labuma olīveļļām, kas iegūtas no vienas šķirnes olīvām (*Koroneiki*, *Nocellara del Belice*). Starptautiskā Olīvu padome apzinās šo problēmu un, kamēr vēl nav veikti turpmāki zinātniskie pētījumi, ir ierosinājusi pielāgot kopējo sterīnu robežvērtību. Šis gadījums parāda, cik grūti ir noteikt vienotas ķīmisko parametru robežvērtības, ko piemērot dažādu šķirņu un dažādas ģeogrāfiskās izcelsmes olīveļļām.

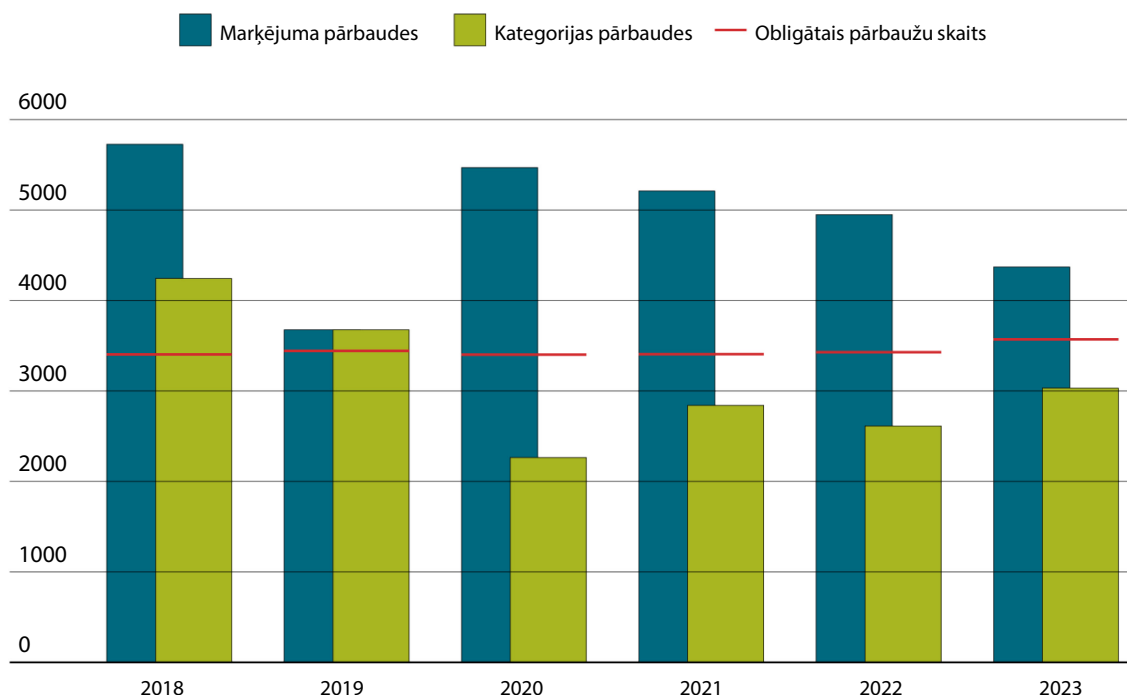
⁶ Eiropas Komisija, “*Olive oil quality checks – in the European Union 2024 results*”.

- 46** Dalībvalstu veikto pārbaūžu rezultāti un mūsu gadījuma analīze liecina, ka olīveļļas pasliktināšanās laika gaitā ir bieži sastopama problēma. Kaut arī uzglabāšanas norādījumi ir izlasāmi uz etiķetes, daudzi uzņēmēji izplatīšanas ķēdē un patērētāji var nezināt par olīveļļas jutīgumu pret siltumu un gaismu. Turklāt, ja eļļa jau iepildīšanas laikā tuvojas kategorijai pieļaujamajai robežvērtībai un tai piešķir pārāk ilgu minimālo derīguma termiņu, palielinās iespējamība, ka tās kvalitāte pasliktināsies.

Komisijas rīcībā ir tikai daļēja aina par dalībvalstu kontroles sistēmām

- 47** Komisija nosaka tirdzniecības standartu tiesisko regulējumu. Tā uzrauga regulējuma piemērošanu un atbilstības pārbaūžu īstenošanu dalībvalstīs. Komisijai ir vairāki veidi, kādos tā pastāvīgi seko līdzi dalībvalstīs notiekošajam:
- dalībvalstīm katru gadu ir jāziņo par atbilstības pārbaūžu rezultātiem, izmantojot Komisijas ziņošanas veidni;
 - Olīveļļas darba grupa – padomdevēja struktūra, kurā darbojas ES dalībvalstu iestāžu pārstāvji – katru gadu rīko sanāksmes, kurās dalās ar pieredzi saistībā ar kontroles sistēmu;
 - 2018. gadā konsultantu grupa Komisijas uzdevumā veica [pētījumu](#) par atbilstības pārbaūžu īstenošanu olīveļļas nozarē Eiropas Savienībā.
- 48** Mēs konstatējam, ka Komisija tikai daļēji pārzina kontroles sistēmu darbību dalībvalstīs. Piemēram, Komisija nezināja, ka dažās dalībvalstīs laboratorijas testi ir nepilnīgi vai ka dažas dalībvalstis atbilstības pārbaudēs neaptver dažas tirgus daļas. Komisija tikai daļēji pārzina to, kā darbojas sankciju sistēmas dalībvalstīs un kā sankcijas piemēro praksē: dalībvalstu gada ziņojumi bieži vien ir nepilnīgi, un ikgadējās sanāsmēs tiek sniegta *ad hoc* informācija tikai par dažām dalībvalstīm.
- 49** Gada ziņojumi un sanāksmes nesniedz pilnīgu priekšstatu par kontroles sistēmām dalībvalstīs. Dalībvalstīm nav izvirzīta prasība informēt Komisiju par riska analīzi, kontroles plāniem, laboratorijā analizētiem parametriem vai daļējo vai papildu pārbaūžu rezultātiem. Bet Komisija apzinās, ka laikposmā no 2018. līdz 2023. gadam pilnīgu eļļas kategorijas pārbaūžu obligātais skaits tika sasniegts tikai 2018. un 2019. gadā (sk. [7. attēlu](#)). Šis jautājums tika apspriests ar dalībvalstīm divpusējās sarunās.

7. attēls | ES līmenī 2018.–2023. gadā veiktās atbilstības pārbaudes

Avots: ERP, pamatojoties uz Komisijas sniegto informāciju.

ES kontroles sistēmām, ar kurām nosaka olīveļļas kontaminantus, piemīt dažas nepilnības

50 Olīveļļai, kā jau pārtikas produktam, piemēro [ES pārtikas nekaitīguma noteikumus](#), kuros cita starpā ir paredzētas higiēnas prasības un maksimāli pieļaujamais kontaminantu līmenis pārtikā. Šie noteikumi attiecas gan uz ES ražotu olīveļļu, gan ES importētu olīveļļu. ES satvars nosaka, ka dalībvalstīm ir jānodrošina šo noteikumu ievērošana un tāpēc ir jāveic uzņēmēju un pārtikas pārbaudes.

51 Mēs novērtējam, vai ES tiesiskais regulējums skaidri reglamentē olīveļļā atrodamo pesticīdu un citu kontaminantu pārbaudes un vai dalībvalstu kontroles sistēmas darbojas labi un aptver arī importēto olīveļļu.

ES kontroles sistēmas attiecībā uz pesticīdu atliekām olīveļļā darbojas labi

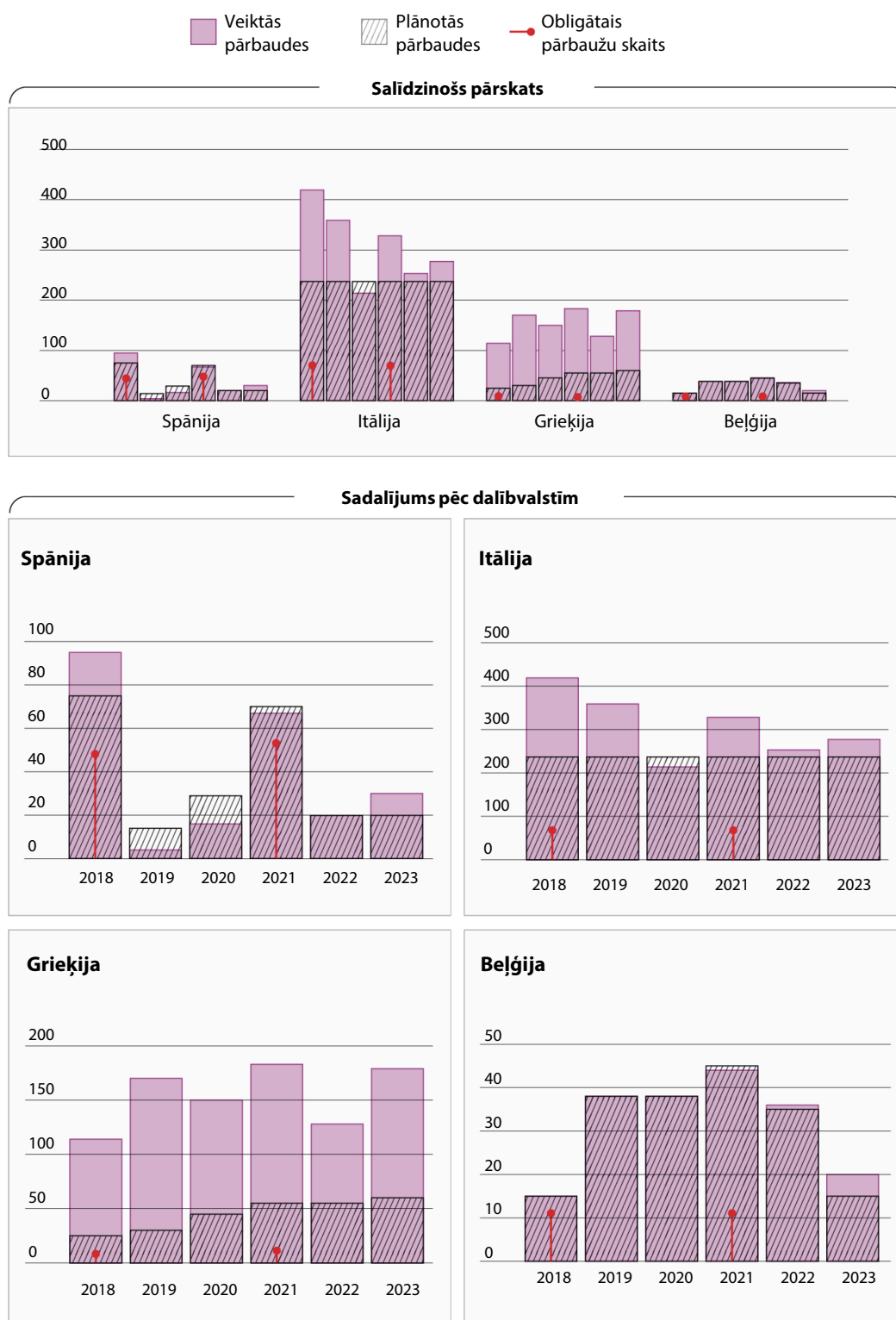
ES ir skaidrs tiesiskais regulējums attiecībā uz pesticīdu atliekām

- 52** Kontaminanti olīvās vai olīveļļā atstāj “atliekas”. ES ir noteikusi pesticīdu [maksimālos atlieku līmeņus \(MAL\)](#) pārtikā, proti, maksimālās tiesību aktos noteiktās robežvērtības.
- 53** ES ir arī izveidojusi [ES koordinētu daudzgadu kontroles programmu](#) attiecībā uz pesticīdu atliekām pārtikā. Šīs programmas mērķis ir nodrošināt pesticīdu MAL ievērošanu un novērtēt pesticīdu atlieku negatīvo iedarbību uz patērētājiem. Ik pēc trīs gadiem programma ietver arī olīveļļu, un pēdējie šādi gadi ir bijuši 2018., 2021. un 2024. gads. Šajos gados katrai dalībvalstij bija jāanalizē obligāts skaits olīveļļu paraugu, lai pārbaudītu pesticīdu atlieku klātbūtni.
- 54** Turklāt katrai dalībvalstij ir pienākums izstrādāt [valsts daudzgadu kontroles programmu attiecībā uz pesticīdu atliekām](#). Šīm dalībvalstu kontroles programmām jābūt balstītām uz risku, un tajās jānovērtē negatīvā iedarbība uz patērētājiem un pesticīdu MAL ievērošana. Dalībvalstīm jānosaka paraugā iekļaujamie produkti, paraugu skaits, analizējamie pesticīdi un programmas izstrādē izmantotie kritēriji.

Pārbaudes ir balstītas uz risku, un tajās reti tiek konstatēta liela pesticīdu koncentrācija olīveļļā

- 55** Mūsu apmeklētajās dalībvalstīs ir ieviestas pesticīdu kontroles programmas, saskaņā ar kurām katru gadu vairākos olīveļļas paraugos nosaka pesticīdu atliekas. Līdztekus ES koordinētajām daudzgadu kontroles programmām dalībvalstu pesticīdu programmās ir plānots veikt papildu paraugu analīzi (sk. [8. attēlu](#)). Trīs no apmeklētajām dalībvalstīm sagatavo riska analīzi, lai noteiktu paraugu skaitu gadā un to sadalījumu attiecībā uz reģioniem un uzņēmējiem. Šajās dalībvalstīs olīveļļa ir ietverta riska analīzē, kas aptver plašākas pārtikas kategorijas (Beļģijā – “augu eļļas”, Grieķijā un Spānijā – “Tauki un eļļas, un citas emulsijas”), tātad nav atsevišķa riska novērtējuma tieši attiecībā uz olīveļļu. Itālijā netiek sagatavota riska analīze ne kategorijai “Tauki un eļļas”, ne atsevišķi olīveļļai, jo paraugu skaits gadā ir noteikts [ar likumu](#) un to neatjaunina, pamatojoties uz riska analīzi.

8. attēls | Prasītās, plānotās un veiktās pārbaudes attiecībā uz pesticīdu atliekām olīveļļā (2018.–2023. gads)

Piezīme attiecībā uz Itāliju. Iespējams, ka olīveļļu pārbažu skaitļi ietver arī olīvu pārbaudes (primārā produkcija).

Piezīme attiecībā uz Grieķiju. Olīveļļu pārbažu skaitļi ietver arī olīvu pārbaudes (primārā produkcija).

Piezīme attiecībā uz Beļģiju. Ne visi testu rezultāti tika paziņoti Komisijai.

Avots: ERP, pamatojoties uz dalībvalstu iestāžu sniegtajiem datiem.

- 56** Mūsu apmeklētās dalībvalstīs 2018.–2023. gada periodā lielākoties bija veikušas prasītās pārbaudes attiecībā uz pesticīdiem olīvēļļā. Gandrīz katru gadu pārbaudes bija veiktas, kā plānots (sk. [8. attēlu](#)). Ja dažos gados veikts mazāk pārbaudžu, tas skaidrojams ar cilvēkresursu un finanšu resursu trūkumu un Covid-19 pandēmijas ietekmi.
- 57** Dalībvalstīs veikto pārbaudžu rezultāti liecina, ka laikposmā no 2018. līdz 2023. gadam pesticīdu atliekas pārsniedza MAL tikai dažos paraugos: vienā paraugā Itālijā 2023. gadā un deviņos paraugos Grieķijā. To apstiprina arī Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestādes (EFSA) publicētie [2019.](#) un [2022.](#) gada ES ziņojumi par pesticīdu atliekām pārtikā. Kopumā olīvēļļas analīzes pastāvīgi uzrāda ļoti zemu pesticīdu atlieku līmeni.

ES kontroles sistēmas attiecībā uz citiem kontaminantiem, kas nav pesticīdi, ir mazāk attīstītas

ES tiesiskais regulējums tiek pakāpeniski uzlabots

- 58** Olīvēļļu var piesārņot arī citas vielas, kas nav pesticīdi. Tās var būt toksiskas ķīmiskas vielas, kas piemaisās eļļai apstrādes laikā (piemēram, ražas novākšanas, smalcināšanas vai rafinēšanas laikā, un – dažām eļļām – transportēšanas vai iepakojšanas laikā) vai kas ir sastopamas vidē (piemēram, dioksīni) (sk. [IV pielikumu](#)). Ražojot olīvēļļu, ir iespējama arī viltošana un krāpšana, kas var apdraudēt veselību (piemēram, olīvu izspaidu eļļā, ko pārdod kā neapstrādātu augstākā labuma olīvēļļu, var gadīties šķīdinātāju atliekas).
- 59** Dažiem no šiem kontaminantiem ES ir noteikusi maksimālos līmeņus⁷, ko piemēro augu eļļām un taukiem, tostarp olīvēļļai. Citiem, piemēram, minerāleļļu ogļūdeņražiem (MOH) un plastifikatoriem, ES pašlaik nav noteikusi maksimālos līmeņus pārtikā. Attiecībā uz plastifikatoriem ir noteiktas konkrētas [migrācijas robežvērtības noteiktiem plastifikatoriem materiālos, kas nonāk saskarē ar pārtiku, bet ne tieši pašā pārtikā](#) (sk. [6. izcēlumu](#)).

⁷ [Regula \(EK\) 2023/915](#) par konkrētu kontaminantu maksimālajiem līmeņiem pārtikā; [Regula \(EK\) Nr. 1881/2006](#), ar ko nosaka konkrētu piesārņotāju maksimāli pieļaujamo koncentrāciju pārtikas produktos (vairs nav spēkā kopš 24.5.2023.).

6. izcēlums

Minerāleļļu ogļūdeņraži un plastifikatori

Minerāleļļu ogļūdeņraži (MOH) sastāv no daudziem ķīmiskiem savienojumiem, ko iegūst no jēlnaftas, un tos iedala divās galvenajās grupās: minerāleļļu piesātinātie ogļūdeņraži (MOSH) un minerāleļļu aromātiskie ogļūdeņraži (MOAH). Šie ogļūdeņraži var nonākt pārtikā no dažādiem avotiem, kas var būt vides piesārņojums, iekārtu smērvielas, apstrādes palīgvielas, pārtikas vai barības piedevas vai migrācija no materiāliem, kas nonāk saskarē ar pārtiku. Tā kā olīveļļa ir lipofils produkts (spēj sajaukties ar taukiem vai šķīst tajos), tai ir paaugstināta tendence piesārņojuma apstākļos piesaistīt MOH.

Komisija 2017. gadā [ieteica dalībvalstīm uzraudzīt MOH](#). Ņemot vērā [EFSA 2023. gada riska novērtējuma atjauninājumu](#) un apstiprinātos MOAH izraisītos veselības riskus, Komisija 2023. gada beigās iesniedza pirmo projektu regulai, ar kuru paredzēts noteikt MOAH maksimālos līmeņus. EFSA bija secinājusi, ka MOSH iespējama klātbūtne pārtikas produktos nevienu vecuma grupu neapdraud.

Plastifikatorus pievieno dažādiem materiāliem tāpēc, lai tos padarītu mīkstākus un elastīgākus. Ja šie materiāli (piemēram, no noteiktiem materiāliem gatava tara) nonāk saskarē ar pārtiku, plastifikatori var nokļūt pārtikā. Tie parasti šķīst taukos, tāpēc pastāv risks, ka tie no iepakojuma var nonākt pārtikā, kas satur taukvielas, tostarp eļļā. Jo ilgāks saskares laiks un augstāka temperatūra, jo šis risks pieaug.

ES ir noteikusi [migrācijas robežvērtības atsevišķiem plastifikatoriem, ko lieto saskarē ar pārtiku nonākošos materiālos](#), ar mērķi kontrolēt to, cik daudz no tādām vielām drīkst migrēt no iepakojuma vai apstrādes iekārtām uz pārtiku.

60 Kopš 2022. gada decembra dalībvalstīm ir pašām savi kontroles plāni, pēc kuriem pārtikā uzrauga tādu kontaminantu koncentrāciju, kas nav pesticīdi⁸. Līdz tam ES līmeņa koordinētās kontroles programmas aptvēra tikai dažus kontaminantus dzīvnieku izcelsmes pārtikā. Sākot no 2023. pārskata gada, dalībvalstīm savos plānos ir jāiekļauj arī pārtika, kas nav dzīvnieku izcelsmes pārtika⁹. Kontroles plānā nosaka:

- a) pārbaudāmo kontaminantu / kontaminantu grupu un preču grupu pamatotas kombinācijas,
- b) paraugu ņemšanas stratēģiju un
- c) kontroļu biežumu.

61 2022. gadā Komisija izstrādāja veidni, pēc kuras dalībvalstīm izstrādāt kontaminantu kontroles plānus, kā arī sagatavoja [norādījumus dalībvalstīm](#). Tomēr 2023., 2024. un 2025. gada kontroles plānos, ko Beļģija, Grieķija un Itālija iesniedza Komisijai, nebija norādīts, kurus kontaminantus pārbaudīs kurās produktu grupās. Turklāt 2023. gadā Komisija sāka novērtēt dalībvalstu kontroles plānus attiecībā uz kontaminantiem, tostarp pārtikā, kas nav dzīvnieku izcelsmes pārtika. Mums neizdevās atrast pierādījumus tam, ka Komisija pieprasa dalībvalstīm plānos iekļaut sīkāku informāciju vai pamatojumus.

Dalībvalstis iekļāva olīveļļu savos kontroles plānos, bet nav skaidrs, kas tika pārbaudīts un kāpēc

62 Mūsu apmeklētajās dalībvalstīs ir izstrādāti kontroles plāni attiecībā uz kontaminantiem, kas nav pesticīdi, plašākai pārtikas kategorijai “Tauki un eļļas”, kas ietver olīveļļu. Nav atsevišķu plānu attiecībā uz olīveļļu, un paraugu skaits un kontaminantu izvēle ir atkarīga no riskiem, kuri apzināti visai plašākajai kategorijai. Četrās apmeklētajās dalībvalstīs taukos un eļļās (tostarp olīveļļā) pārbaudāmie kontaminanti un pārbaudes laiki tiek izvēlēti atšķirīgos veidos (sk. [V pielikumu](#)). Daži kontaminanti, tostarp MOH un plastifikatori, netiek pārbaudīti, jo ES nav noteikusi šo vielu maksimālo līmeni pārtikā.

⁸ [Regula \(ES\) 2017/625](#) par oficiālajām kontrolēm (Oficiālo kontroļu regula).

⁹ [Regula \(ES\) 2022/932](#) par vienotu praktisku kārtību, kā veicamas pārtikas kontaminantu oficiālās kontroles; [Regula \(ES\) 2022/931](#), ar ko nosaka noteikumus par oficiālo pārtikas kontaminantu kontroļu veikšanu.

- 63** Dalībvalstis izmanto dažādas pieejas un ne vienmēr dokumentē riska analīzi vai pamato izdarīto izvēli. Itālijas kontaminantu kontroles plānos nav iekļauta pienācīga riska analīze, kas pamatotu pārbaudāmos kontaminantus kategorijā “Tauki un eļļas”. Grieķijas kontroles plānos ir iekļauta arī īpaši olīveļļa, bet trūkst dokumentētas riska analīzes. Spānijā un Beļģijā olīveļļas kontaminantu pārbaudes balstās uz riska analīzi, kas katru gadu veikta attiecībā uz katru kontaminantu, pamatojoties uz attiecīgiem parametriem un datiem. Parasti olīveļļa ietilpst augu eļļu kategorijā, un reizēm to iekļauj mērķgrupā tieši kā olīveļļu.
- 64** Dalībvalstu veikto pārbažu rezultāti liecina, ka to paraugu skaits, kuros kontaminantu (izņemot pesticīdus) koncentrācija pārsniedz likumā noteikto robežvērtību, ir ļoti mazs. Laikposmā no 2018. līdz 2023. gadam Spānijā bija viens tāds paraugs, Itālijā – arī viens – un Beļģijā – divi. Dalībvalstīm nav jāvāc dati par tādu kontaminantu klātbūtni, kuriem nav noteikts maksimālais līmenis.

No trešām valstīm importētu olīveļļu nepārbauda sistemātiski, lai noteiktu pesticīdu un citu kontaminantu klātbūtni

- 65** ES importētās olīveļļas apjoms atbilst aptuveni 9 % no ES katru gadu saražotās olīveļļas apjoma (sk. [I pielikuma 03.](#) punktu). Taču nevienā no mūsu apmeklētajām dalībvalstīm pesticīdu un citu kontaminantu riska analīzē nav atsevišķi apsvērtā no trešām valstīm importēta olīveļļa. Spānijā importētu produktu riska novērtējums tiek piemērots robežkontroles punktos tikai kopš 2023. gada. Bet Spānijā nav īpaša riska novērtējuma vai kontroles plāna attiecībā uz olīveļļas importu. Itālijas importa kontroles plānā nav ņemti vērā attiecīgi riska faktori (piemēram, importēto produktu kategorija un izcelsme). Beļģijā netiek plānotas olīveļļas pārbaudes robežkontroles punktos, savukārt Grieķija tās ievieša tikai 2024. gadā.
- 66** Apmeklētajās dalībvalstīs vai nu nav ieviestas, vai tikai ļoti ierobežotā mērā tiek veiktas pārbaudes, kurās analizē pesticīdus un citus kontaminantus no trešām valstīm importētā olīveļļā. Itālija neizpildīja savu plānu katrā robežkontroles punktā pārbaudīt vienu olīveļļas sūtījumu gadā, un 2023. un 2024. gadā galvenajos robežkontroles punktos, caur kuriem ievēd olīveļļu, netika pārbaudīts neviens sūtījums. Spānijā importētā olīveļļā netiek sistemātiski pārbaudīti kontaminanti. Laikposmā no 2018. līdz 2023. gadam pesticīdu atliekas analizēja tikai trīs paraugos, bet citus kontaminantus – 50 paraugos.

ES tiesiskais regulējums un izsekojamības pārbaudes ne vienmēr ļauj noteikt produkta izcelsmi

67 Izsekojamība ir spēja izsekot produktam visos ražošanas, apstrādes un izplatīšanas posmos. Tādā veidā patērētāji zina, kur un kā olīvas novāktas un apstrādātas. Izsekojamība ir būtiska arī olīveļļas autentiskuma pārbaudīšanai. Turklāt izsekojamība ir svarīga gadījumos, kad produkts ir piesārņots un ir jānodrošina pārtikas nekaitīguma prasību ievērošana.

68 Mēs novērtējam, vai:

- ir ieviests skaidrs tiesiskais regulējums un izsekojamības prasības un vai Komisija sniedz atbalstu to izpildei;
- dalībvalstis pārbauda izsekojamības aspektus gan pārtikas nekaitīguma pārbaudēs, gan atbilstības pārbaudēs;
- 24 dažādu olīveļļu paraugā uz etiķetes norādītā izcelsmes vieta atbilda ģeogrāfiskajam apgabalam, kurā olīvas novāktas un kur atrodas spiestuve.

Komisija nosaka izsekojamības juridiskās prasības, bet nav noteikusi, kā dalībvalstīm tās būtu jāpārbauda

69 Olīveļļas izsekojamību reglamentē:

- [Vispārīgā pārtikas aprites tiesību aktu regula](#), kurā noteikts, ka pārtikas un barības uzņēmumiem jāspēj identificēt vismaz savu preču tiešo piegādātāju (“viens solis atpakaļ”), kā arī tūlītējos turpmākos saņēmējus vai klientus, kuriem preces piegādātas (“viens solis uz priekšu”). Šo prasību nepiemēro ārpus ES;
- ES noteikumi par olīveļļas tirdzniecības standartiem, kuros īpaši prasīts norādīt izcelsmes vietu, kā arī veikt uzskaiti, lai spētu pierādīt izcelsmi un citu uz etiķetes norādītu informāciju¹⁰.

¹⁰ [Regula \(ES\) 2022/2105](#), 5. pants, un [Regula \(ES\) 2022/2104](#), 8. un 11. pants.

- 70** Saskaņā ar olīveļļas tirdzniecības standartiem uz neapstrādātas augstākā labuma olīveļļas un neapstrādātas olīveļļas etiķetes ir jānorāda izcelsmes vieta. ES izcelsmes olīveļļas gadījumā ir jāspēj noteikt ģeogrāfisko apgabalu, kurā olīvas novāktas un kurā atrodas spiestuve. Ja olīveļļas izcelsme ir ārpus ES, ir jāspēj noteikt izcelsmes valsti. Lai izpildītu šo prasību, uzņēmējiem ir jāglabā dokumenti un uzskaitē, kas ļauj noteikt olīveļļas izcelsmi un pārbaudīt atbilstību etiķetē norādītajai informācijai.
- 71** Olīveļļas ražas novākšanas datums norāda uz svaigumu un kvalitāti. Saskaņā ar ES noteikumiem neapstrādātas augstākā labuma olīveļļas un neapstrādātas olīveļļas marķējumā ražas gadu drīkst norādīt tikai tad, ja 100 % produkta nākt no vienas un tās pašas ražas. Marķējuma apgalvojumu precizitāti vajadzētu spēt pārbaudīt pēc izsekojamības uzskaites.
- 72** Izsekojamības aspekti ir jāpārbauda pārtikas nekaitīguma oficiālajās pārbaudēs un olīveļļas atbilstības pārbaudēs. Dalībvalstīm gada ziņojumos, ar kuriem tās informē Komisiju par atbilstības pārbaudžu rezultātiem, ir jāziņo, vai izcelsme uz etiķetes ir norādīta atbilstoši ES prasībām. Dalībvalstīm nav atsevišķi jāziņo tieši par izsekojamības pārbaudžu rezultātiem.
- 73** ES tiesību aktos nav precizēts, kā un kad ir jāpārbauda izsekojamības aspekti (piemēram, izcelsmes vieta, masas bilance). Komisija nav arī devusi norādījumus. Mēs konstatējam, ka dalībvalstis atšķirīgi interpretē izsekojamības prasības. Tā rezultātā dažas dalībvalstis ir izstrādājušas pašas savu metodiku un izmanto dažādas pieejas izsekojamības pārbaudīšanai (sk. [75.–80. punktu](#) un [7. izcēlumu](#)).
- 74** Divas no četrām mūsu apmeklētajām dalībvalstīm ir pieņēmušas pašas savus noteikumus, saskaņā ar kuriem izpilda ES izsekojamības prasības, piemēram:
- obligāta reģistrācija valsts elektroniskajā reģistrā, kurā uzskaita katru olīveļļas aprites soli (Spānija un Itālija);
 - obligāta norāde par ražas novākšanas gadu olīveļļai, ko ražo un pārdod Itālijā (sk. arī [2. izcēlumu](#));
 - obligāta izcelsmes norāde nefasētai olīveļļai, ko glabāta noliktavās, bet kam vēl nav piešķirta noteikta kategorija (Itālija).

Dalībvalstis iekļauj izsekojamību savu olīveļļas pārbaūžu tvērumā, bet pārbaudīšanas pakāpe atšķiras

- 75** Pārbaudot olīveļļas uzņēmumus, mūsu apmeklētās dalībvalstis pārsvarā iekļauj izsekojamību **pārtikas nekaitīguma pārbaūžu** tvērumā. Visās četrās valstīs pārbauda, vai uzņēmējs ir ieviesis izsekojamības sistēmas/reģistrus. Trīs dalībvalstīs sistemātiski pārbauda izsekojamību pārtikas nekaitīguma pārbaudēs, bet Itālijā šis jautājums ir inspektoru ziņā.
- 76** Mēs konstatējam, ka dalībvalstis izsekojamības pārbaudēs izmanto atšķirīgas pieejas.
- Grieķijas iestādes pārtikas nekaitīguma pārbaudes apvieno ar atbilstības pārbaudēm, un šajās pārbaudēs izsekojamību aplūko tikai līdz pirmā līmeņa piegādātājam (“viens solis atpakaļ”).
 - Itālijā izsekojamība tiek skatīta pārtikas nekaitīguma pārbaudēs, ievērojot prasīto pieeju “viens solis atpakaļ, viens solis uz priekšu”. Pārbaudēs galveno uzmanību pievērš izejošajiem produktiem, un pārbauda uz etiķetes norādītās olīveļļas izcelsmes atbilstmi uzņēmēja telpās pieejamajai dokumentācijai.
 - Spānijā un Beļģijā izsekojamības pārbaudes, kas ir daļa no pārtikas nekaitīguma pārbaudēm, pārsniedz ES tiesību aktos noteiktās prasības. Tiek pārbaudīts, vai produktiem var izsekot visā piegādes ķēdē, un tiek izskatīti gan ienākošo, gan izejošo produktu izsekojamības reģistri.
- 77** Izcelsmes vieta ir galvenā prasība, ko skata neapstrādātas augstākā labuma olīveļļas un neapstrādātas olīveļļas tirdzniecības standartu **atbilstības pārbaudēs** (sk. [70.](#) punktu). Lai šī prasība būtu izpildīta, uz etiķetes norādītajiem olīveļļas uzņēmumiem ir jāspēj izsekot produktam līdz tai vietai, kas norādīta kā izcelsmes vieta uz etiķetes. Mēs konstatējam, ka divas no četrām apmeklētajām dalībvalstīm sistemātiskā veidā nepārbauda, vai uz etiķetes ir norādīta pareizā izcelsmes vieta.
- 78** Spānijā un Itālijā olīveļļas izcelsmes pārbaude ir viens no galvenajiem komponentiem atbilstības pārbaudēs visos piegādes ķēdes posmos. Abās šajās dalībvalstīs uzņēmējiem tiek prasīts ieviest izsekojamības sistēmas un procedūras. Visi ar olīveļļu (un dažos reģionos arī ar olīvām) saistīti aprites soļi ir jāreģistrē elektroniskā reģistrā (sk. [7. izcēlumu](#)), ko analizē pārbaūžu laikā. Šis noteikums pārsniedz ES prasības. Reģistru mērķis ir palielināt pārredzamību un mazināt krāpšanas risku. Ieskatoties reģistros, iestādes uzņēmēju pārbaūžu laikā spēj iedziļināties izsekojamības aspektos un izprast produkta apriti, sākot no olīvu audzētāja un lauka, kurā olīvas audzētas.

7. izcēlums

Olīveļļas reģistri Spānijā un Itālijā

Itālijā un Spānijā ir ieviesti valsts līmeņa reģistri, kuros visiem uzņēmējiem ir jāreģistrē katrs iekšējās un ārējās aprites posms saistībā ar olīveļļu (iekšējā aprīte – vienā un tajā pašā uzņēmumā, ārējā aprīte – pārvadāšana).

Spānijā iekšējās aprites posmi ir jāreģistrē **reāllaikā**, savukārt ārējās aprites posmi – **pirms** attiecīgās darbības (sistēma ģenerē pārvadājuma dokumentu, kas ir olīveļļas pavaddokuments). Itālijā uzņēmējiem ir jāreģistrē katra darbība, ko veic **sešu dienu laikā** pēc pārvadāšanas. Spānijā galīgajam sūtījuma saņēmējam ir jāreģistrē olīveļļas imports no ES un trešām valstīm **pirms** eļļas ieviešanas valsts teritorijā, bet Itālijā tas jā dara tikai **pēc tam**, kad uzņēmējs olīveļļu ir pirmo reizi izkrāvis Itālijas teritorijā.

- 79** Grieķijā un Beļģijā izcelsmes vietas pārbaudes nav tik izsmeljošas. Grieķijā pārbauda izcelsmes vietu **produktiem ar ģeogrāfiskās izcelsmes norādēm** un bioloģiskajiem produktiem, un šiem produktiem izseko līdz olīvu audzētājam. Neapstrādātas augstākā labuma olīveļļas un neapstrādātas olīveļļas izsekojamības pārbaudēs ievēro pieeju “viens solis atpakaļ” (sk. **76.** punktu). Mazumtirdzniecības līmeņa pārbaudes neietver izcelsmes vietas precizitātes pārbaudi. Revīzijas laikā Grieķija mūs informēja, ka pašlaik izstrādā digitālu sistēmu, kurā būs obligāti jādeklarē dati par olīvām un olīveļļu (tostarp, attiecībā uz ražu, olīveļļas ražošanu, apstrādi, tirdzniecību un uzglabāšanu). Beļģijas iestādes nepārbauda uz etiķetes norādītās izcelsmes vietas precizitāti.
- 80** Svarīgs izsekojamības elements ir masas bilances pārbaude, kurā salīdzina ienākošo un izejošo preču attiecību un apskata krājumus uz vietas. Masas bilances pārbaude palīdz novērst krāpšanu un nodrošināt kvalitāti. Mēs konstatējām, ka no četrām apmeklētajām dalībvalstīm tikai Spānija un Itālija atbilstības pārbaudēs sistemātiski analizē masas bilanci.

Izsekojamības gadījuma analīzes rezultāti: dažām olīveļļām nebija iespējams izsekot

- 81** Četrās mūsu apmeklētajās dalībvalstīs mēs lūdzām kompetentās iestādes pārbaudīt gadījuma analīzei iegādāto 28 dažādu olīveļļu izsekojamību (sk. **III pielikumu**) un sagatavot mums izsekojamības uzskaiti, pēc kuras mēs varētu izsekot katrai olīveļļai visos ražošanas posmos (iepildīšanas iekārtās, spiestuvē, olīvu audzētavā).
- 82** Izlasē iekļāvām 24 neapstrādātas augstākā labuma olīveļļas vai neapstrādātas olīveļļas un četras rafinētas olīveļļas. Saskaņā ar ES olīveļļas tirdzniecības standartiem izcelsmes vietai, ko norāda uz neapstrādātas augstākā labuma olīveļļas un neapstrādātas olīveļļas etiķetes, ir jāatbilst ģeogrāfiskajam apgabalam, kurā olīvas novāktas un izspiestas (sk. **70.** punktu).

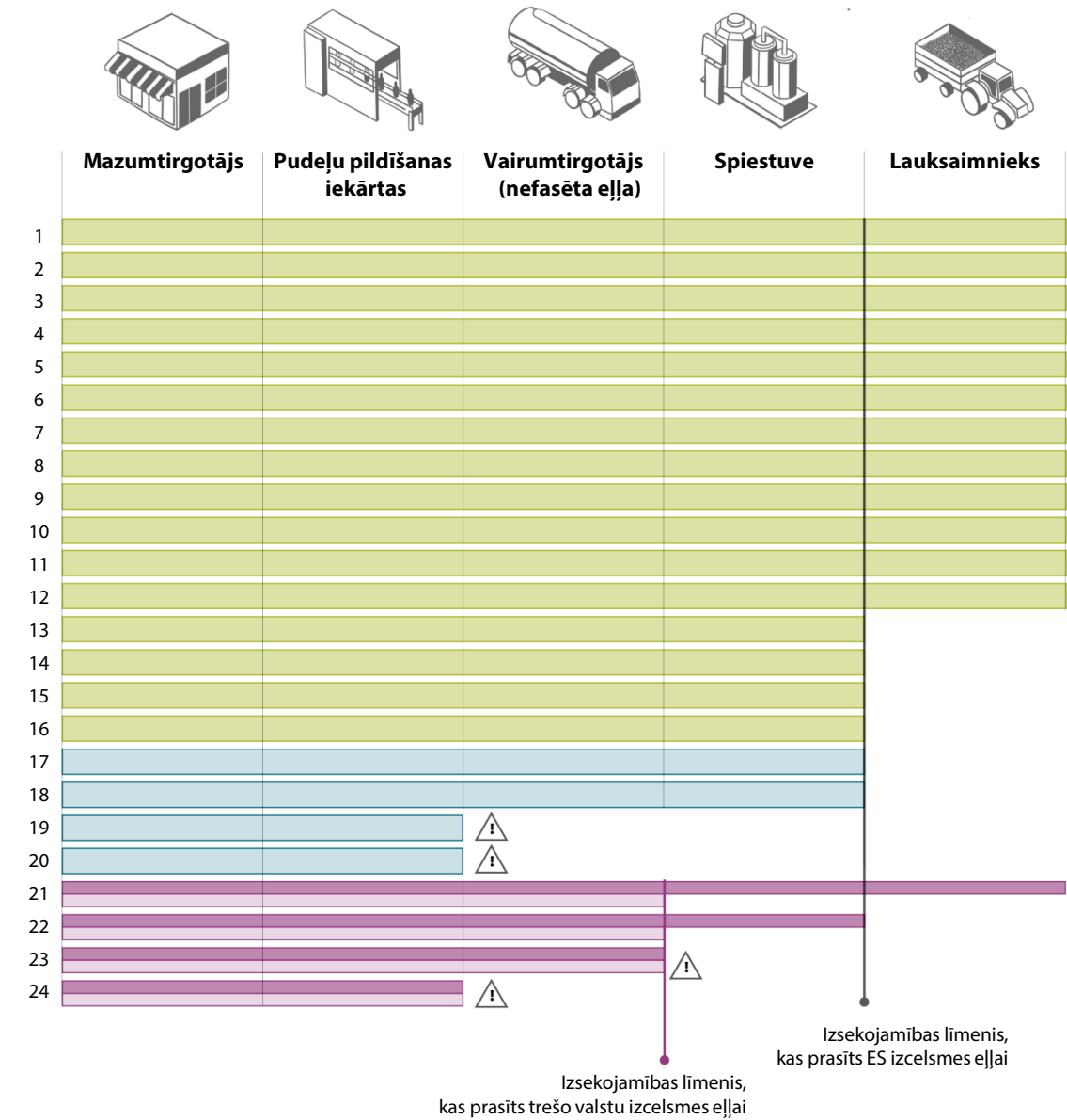
83 Pārbaudes rezultāti tām 24 olīveļļām, kurām bija jānorāda izcelsmes vieta, bija šādi (sk. arī [9. attēlu](#)):

- visas 16 olīveļļas, kas bija ražotas vienā dalībvalstī, bija izsekojamas līdz ģeogrāfiskajam apgabalam, kurā olīvas novāktas un izspiestas, kā prasīts Regulā: četras olīveļļas bija izsekojamas līdz spiestuvei, 12 olīveļļas – vēl tālāk līdz audzētājam;
- divas no četrām ES izcelsmes olīveļļām (no vairākām dalībvalstīm) nebija izsekojamas līdz ģeogrāfiskajam apgabalam, kurā olīvas novāktas un izspiestas;
- divas no četrām olīveļļām ar jauktu ES un trešo valstu izcelsmi neatbilda izsekojamības prasībām: viena eļļa attiecībā uz to daļu, kas bija ārpus ES produkts, otra – attiecībā gan uz ES, gan trešo valstu daļu.

9. attēls | Izsekojamības rezultāti pēc izcelsmes tām 24 dažādām olīveļļām, kurām marķējumā jānorāda izcelsmes vieta

- Oliveļļas, kuru izcelsme ir vienā dalībvalstī
- ES daļa oliveļļās, kuru izcelsme ir jaukta: gan ES, gan trešo valstu izcelsme
- !

Izsekojamība neatbilst prasībām
- Oliveļļas, kuru izcelsme ir vairāk nekā vienā dalībvalstī
- Trešo valstu daļa oliveļļās, kuru izcelsme ir jaukta: gan ES, gan trešo valstu izcelsme

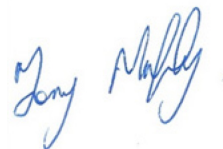

Avots: ERP, pamatojoties uz gadījuma analīzes rezultātiem.

- 84** Gadījuma analīzes rezultāti liecina par trūkumiem olīveļļas izsekojamībā Eiropas Savienībā. Attiecībā uz tirdzniecības standartiem mēs nevarējām apstiprināt uz etiķetes norādīto izcelsmes vietu četrām no 24 olīveļļām, kurām izvirzīta šī prasība. Attiecībā uz izsekojamību pārtikas nekaitīguma aspektā (sk. 69. punktu) tikai pusi eļļu varēja pilnībā izsekot līdz saimniecības līmenim, izmantojot pieeju “viens solis atpakaļ”, un kompetentās iestādes ne vienmēr efektīvi sadarbojas gadījumos, kad ir iesaistīta olīveļļa, kuras izcelsme ir vairāk nekā vienā ES dalībvalstī, proti, iestādes nespēja pilnībā izsekot nevienai no olīveļļām līdz saimniecības līmenim ārpus savas valsts robežām.

Šo ziņojumu 2025. gada 12. novembra sēdē Luksemburgā pieņēma I apakšpalāta, kuru vada Revīzijas palātas locekle *Joëlle Elvinger*.

Revīzijas palātas vārdā —

Tony Murphy
priekšsēdētājs

Pielikumi

I pielikums. Par revīziju

- 01** ES ir pasaulē vadošā olīveļļas ražotāja un patērētāja (attiecīgi 61 % un 45 % no kopējā apjoma pasaulē¹), kā arī vadošā eksportētāja (65 %²). Olīveļļu ražo deviņās ES dalībvalstīs. Tās ir: Spānija, Itālija, Grieķija, Portugāle, Francija, Slovēnija, Horvātija, Kipra un Malta. ES olīveļļas ražošana galvenokārt ir koncentrēta tikai četrās dalībvalstīs, kas veido 99 % no kopējā apjoma. Šīs valstis ir Spānija (60 %), Itālija (17 %), Grieķija (14 %) un Portugāle (8 %). 2022./2023. gadā olīveļļai paredzētu olīvkoku audzēšanai bija atvēlēti aptuveni 4,7 miljoni hektāru³. ES olīveļļa ir augstvērtīgs produkts ārējam tirgum. 2023./2024. tirdzniecības gadā ES bija pozitīva olīveļļas tirdzniecības balance aptuveni 4,4 miljardu EUR apmērā⁴.
- 02** ES tiesību aktos⁵ ir definētas astoņas dažādas olīveļļas kategorijas (sk. [1. attēlu](#)), no kurām četras var pārdot patērētājiem. Kategoriju piešķir, ņemot vērā eļļas iegūšanas veidu un dažas tās īpašības, piemēram, skābumu. Neapstrādātu olīveļļu iegūst tieši no olīvām tikai ar mehāniskiem vai citiem fizikāliem līdzekļiem. Rafinētu olīveļļu pakļauj dažādiem fizikāliem vai ķīmiskiem procesiem, kas maina dažas īpašības (parasti garšu, smaržu un krāsu). Olīvu izspaidu eļļu ekstrahē no olīvu mīkstuma pēc pirmās presēšanas, izmantojot šķīdinātājus.

¹ Eiropas Komisija, [Dashboard: olive oil](#), 2019./2020. līdz 2023./2024. ražas gada vidējie rādītāji.

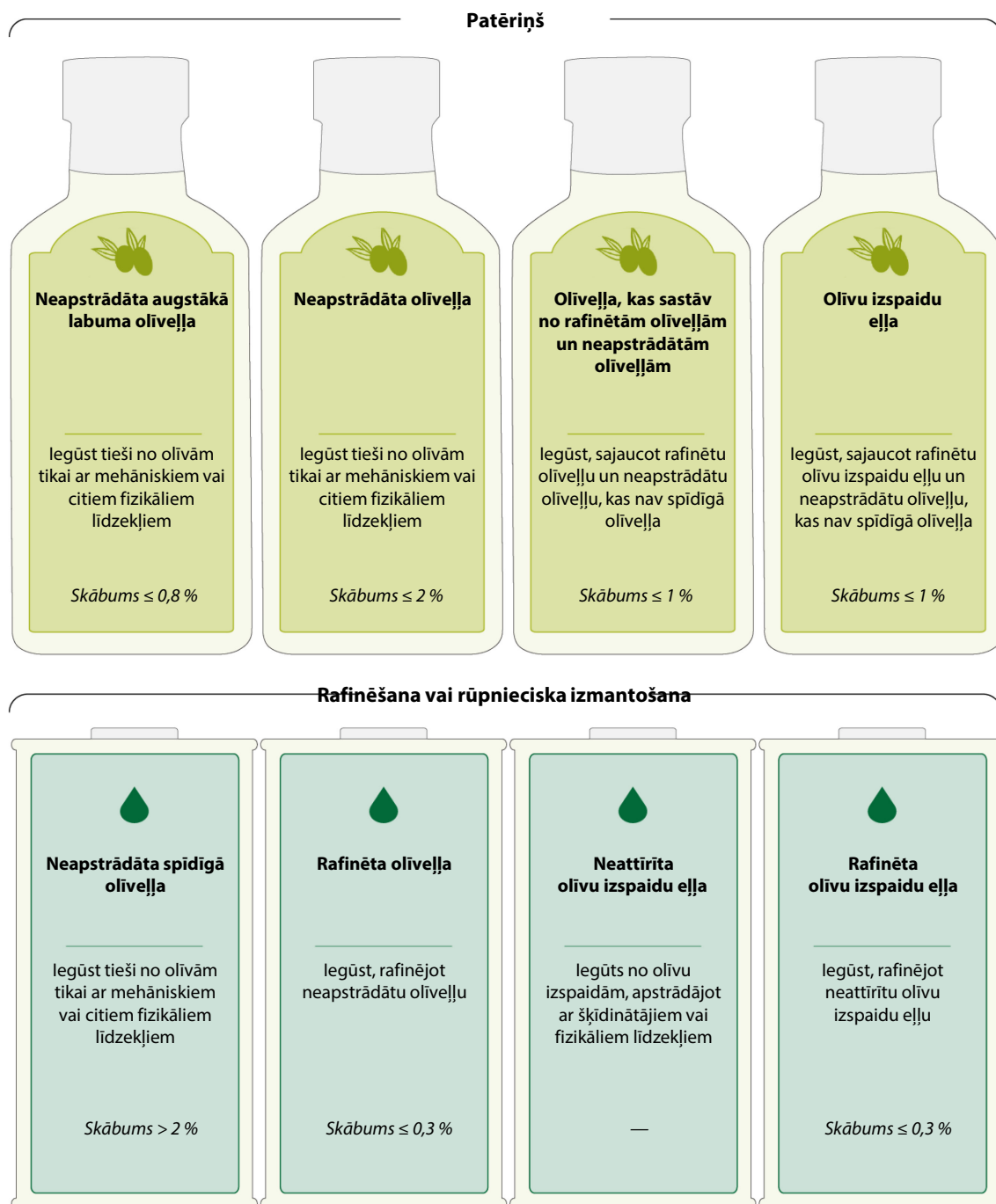
² Eiropas Komisija, [Olīveļļa – Pārskats par olīveļļas ražošanu un tirdzniecību ES](#).

³ Eiropas Komisija, [Olive oil short-term outlook](#).

⁴ Eiropas Komisija, [Dashboard: olive oil](#).

⁵ [Regula \(ES\) Nr. 1308/2013](#), I pielikuma VII daļa.

1. attēls | Olīveļļas kategorijas

Avots: ERP, pamatojoties uz ES tiesību aktiem un [Eiropas Komisijas faktu lapu par olīveļļu](#). Attēls sagatavots, izmantojot [projektu OLEUM](#).

03 ES eksportētās olīveļļas apjoms atbilst aptuveni 38 % no ES katru gadu saražotās olīveļļas apjoma, savukārt ES importētās olīveļļas apjoms – aptuveni 9 % no gadā saražotā⁶ (un vairāk nekā pusi no tā reeksportē). Galvenie importētāji un eksportētāji ir Spānija (57 % ES importa un 56 % ES eksporta) un Itālija (33 % importa un 29 % eksporta)⁷. Tunisija ir galvenā eksportētāja Eiropas Savienībā (75 % importa apjoma laikposmā no 2019./2020. līdz 2023./2024. ražas gadam), un tai seko Turcija (7,8 %), Argentīna (3,9 %) un Maroka (3,5 %)⁸. ES galvenokārt importē neapstrādātu augstākā labuma olīveļļu, kam seko neapstrādāta spīdīgā olīveļļa. Galvenā ES olīveļļas importētāja ir ASV⁹.

Politikas satvars

04 Olīveļļa tiek plaši reglamentēta. Lai garantētu augstu patērētāju aizsardzības līmeni, ES ir ieviesusi kontroles mehānismu sistēmu, ar kuru nodrošina, ka Eiropas Savienības patērētāji pērk olīveļļu, kas ir īsta, droša un ar izsekojamu izcelsmi. Olīveļļa ir īsta, ja tā jauktā tikai ar olīveļļu, un tās kvalitāte un tīrība atbilst kategorijai, kas norādīta pārdošanas marķējumā.

05 Uz olīveļļu attiecas īpaši tiesību akti, kuros ir noteiktas tirdzniecības un izsekojamības prasības:

- [Regula \(ES\) Nr. 1308/2013](#), ar ko nosaka dažādas olīveļļas kategorijas;
- [Regula \(ES\) 2022/2104](#) par tirdzniecības standartiem, ar ko nosaka īpašas marķēšanas, iepakojšanas un izsekojamības prasības;
- [Regula \(ES\) 2022/2105](#) par atbilstības pārbaudēm. Tajā noteikts, kā dalībvalstīm nodrošināt minēto standartu īstenošanu.

⁶ Eiropas Komisija, [Comext datubāze](#), 2019./2020. līdz 2023./2024. ražas gada vidējie rādītāji.

⁷ Eiropas Komisija, [Olive oil and table olives trade](#), 2019./2020. līdz 2023./2024. ražas gada vidējie rādītāji.

⁸ Starptautiskā Olīvu padome, [Import figures of olive oil in the extra-EU\(27\)](#).

⁹ Eiropas Komisija, [Olive oil and table olives trade](#).

- 06** Olīveļļai piemēro arī ES pārtikas nekaitīguma prasības¹⁰, tātad uz to attiecas ES saskaņotais pārtikas oficiālo kontroļu satvars¹¹. Lai Eiropas tirgū varētu laist importēto olīveļļu, tai ir jāatbilst ES pārtikas nekaitīguma noteikumiem un olīveļļas tirdzniecības standartiem. Ja importē pudelēs pildītu olīveļļu, ir jāievēro piemērojamie marķēšanas un iepakojšanas noteikumi¹². Importētos produktus pārbauda uz risku balstītās atbilstības pārbaudēs un tiem piemēro oficiālās kontroles vai nu robežkontroles punktos, vai vēlākos posmos (uzglabāšana, apstrāde, pildīšana pudelēs, mazumtirdzniecība).

Atbildības sadalījums

- 07** Komisijas un dalībvalstu atbildības sadalījums attiecībā uz olīveļļas kontroles sistēmām ir parādīts **2. attēlā**. Lauksaimniecības un lauku attīstības ģenerāldirektorāts (AGRI ĢD) atbild par aspektiem, kas saistīti ar tirdzniecības standartiem, savukārt Veselības un pārtikas nekaitīguma ģenerāldirektorāts (SANTE ĢD) atbild par aspektiem, kas saistīti ar pārtikas nekaitīgumu.

¹⁰ Regula (EK) Nr. 178/2002.

¹¹ Regula (ES) 2017/625.

¹² Regula (ES) Nr. 1169/2011 par pārtikas produktu informācijas sniegšanu patērētājiem.

2. attēls | Atbildības sadalījums saistībā ar olīveļļas kontroles sistēmām Eiropas Savienībā

Likumdevēji
(ES Padome un Eiropas Parlaments)

Eiropas Komisija

Dalībvalstis

TIRDZNICĪBAS STANDARTI

nosaka obligātos olīveļļas tirdzniecības standartus un analīzes metodes, ko izmanto olīveļļas kategorijas noteikšanai

ievieš kontroles sistēmas, kuru ietvaros uz riska analīzes pamata veikt atbilstības pārbaudes

ievieš sankciju sistēmu, ko piemērot noteikumu neievērošanas gadījumos

katru gadu ziņo par atbilstības pārbažu rezultātiem un noteikumu neievērošanas gadījumiem

uzrauga atbilstības pārbažu īstenošanu

PĀRTIKAS NEKAITĪGUMS

izstrādā tiesisko regulējumu (Vispārīgo pārtikas aprites tiesību aktu regula un Oficiālo kontroļu regula)

ievieš kontroles sistēmas, kuru ietvaros uz riska analīzes pamata veikt pārtikas nekaitīguma pārbaudes

ievieš sankciju sistēmu, ko piemērot noteikumu neievērošanas gadījumos

katru gadu ziņo par pārtikas nekaitīguma pārbažu rezultātiem un noteikumu neievērošanas gadījumiem

uzrauga dalībvalstu daudzgadu kontroles plānus attiecībā uz pārtikas nekaitīgumu un veic revīzijas dalībvalstīs

koordinē krāpšanas apkarošanas darbības pārtikas jomā ES līmenī

Avots: ERP.

08 Regula (ES) 2022/2104 dod dalībvalstīm zināmu elastību konkrētu standartu noteikšanai, piemēram, vai aizliegt olīveļļas sajaukšanu ar citām augu eļļām, vai atļaut tādus iepakojuma izmērus, kas pārsniedz Regulā noteiktos izmērus, vai izstrādāt noteikumus par ražas gada norādīšanu. Komisija uzrauga šo valstu noteikumu īstenošanu. Turklāt dažas dalībvalstis, tostarp Spānija un Itālija, ir izstrādājušas pašas savus valsts noteikumus (piemēram, attiecībā uz izsekojamību), kas pārsniedz ES prasības.

Revīzijas tvērums un pieeja

- 09** Mēs pārbaudījām dalībvalstu un Komisijas ieviestās kontroles sistēmas, ar kurām nodrošina, ka Eiropas Savienībā pārdotā olīveļļa ir īsta (attiecībā uz olīveļļas kategorijām), droša patēriņam un izsekojama līdz izcelsmes vietai. Novērtējām, vai dalībvalstis ir ieviesušas efektīvu pārbaudīšanu un sodu sistēmu, kas attiecas uz olīveļļas atbilstību tirdzniecības standartiem, kontaminantu klātbūtni un izcelsmes izsekojamību. Novērtējām arī, vai Komisija uzrauga dalībvalstu kontroles sistēmas un sniedz atbalstu. Revīzijā nepārbaudījām visas olīveļļas marķēšanas prasības, piemēram, uzturvērtību, un īpašas izsekojamības prasības attiecībā uz bioloģisko olīveļļu.
- 10** Revīzija aptvēra laikposmu no 2018. gada līdz 2023. gadam. Tomēr, kad tas bija iespējams, mēs izmantojām jaunāko pieejamo informāciju. Mēs tikāmies ar Komisijas pārstāvjiem (SANTE ĢD un AGRI ĢD) un iztaujājām attiecīgās iestādes Beļģijā, Grieķijā, Spānijā un Itālijā. Šīs dalībvalstis atlasījām tāpēc, ka Grieķija, Spānija un Itālija saražo aptuveni 91 % ES olīveļļas. Ja aplūko valstis, kas nav olīveļļas ražotājas valstis, tad Beļģija ir lielākā ES olīveļļas eksportētāja un trešo valstu olīveļļas importētāja¹³. Revīzijas pierādījumus ieguvām no dažādiem avotiem, kā uzskaitīts **3. attēlā**.

3. attēls | Paveiktais darbs

Dokumentārajās pārbaudēs izskatījām ES regulas, Komisijas pamatnostādnes un ziņojumus, revīzijas ziņojumus, ekspertu un komiteju dokumentus, kā arī paziņojumus par neatbilstības gadījumiem Komisijas datubāzē

Iztaujājām Komisijas un dalībvalstu iestāžu pārstāvjus

Dokumentārajās pārbaudēs izskatījām valstu/reģionu noteikumus, kontroles plānus un ziņojumus revīzijā apmeklētajās dalībvalstīs

Klātienē novērojām, kā apmeklēto dalībvalstu iestādes veic olīveļļas uzņēmumu pārbaudes

Avots: ERP.

- 11** Veicām arī gadījuma analīzi, lai iegūtu papildu un tiešus pierādījumus par patērētājiem pārdotās olīveļļas atbilstību standartiem. Mēs iegādājāmies 28 dažādas olīveļļas – septiņas katrā no apmeklētajām dalībvalstīm – un uzdevām neatkarīgai laboratorijai testēt visas **Regulā (ES) 2022/2104** minētās īpašības (sk. **III pielikumu**). Lūdzām kompetentajām iestādēm šo olīveļļu izsekojamības uzskaiti, lai pārbaudītu, vai ir iespējams izsekot izcelsmei.

¹³ Eiropas Komisija, *Olive oil and table olives trade*.

II pielikums. Neapstrādātas augstākā labuma olīveļļas kvalitātes un tīrības parametri un analīzes metodes

Šajā tabulā parametri ir uzskaitīti tādā secībā, kādā tie jātestē (ja šāda secība netiek ievērota, jātestē visi parametri). Tiklīdz jebkurš rezultāts liecina, ka eļļa neatbilst deklarētajai kategorijai, testēšanu var pārtraukt.

Nr. p. k.	Parametrs	Parametra veids	Šā parametra testēšanas iemesli	Starptautiskās Olīvu padomes metode
1	Skābums (%)	Kvalitāte	Tas ir olīvu kvalitātes rādītājs: ja olīvas ir bojātas, pārgatavojušās vai netiek apstrādātas drīz pēc ražas novākšanas, skābums palielinās.	COI/T.20/Dok. Nr. 34 (Brīvo taukskābju noteikšana ar auksto metodi)
2	Peroksīda skaitlis (O_2 meq/kg)	Kvalitāte	Tas norāda uz oksidācijas pakāpi (eļļas uzglabāšanas stadija).	COI/T.20/Dok. Nr. 35 (Peroksīda skaitļa noteikšana)
3	UV spektrometrija (K268 vai K270)	Kvalitāte	Šie parametri norāda uz pasliktināšanās pakāpi: jo ilgāk olīveļļu uzglabā, jo augstāka ir UV absorbcija un zemāka kvalitāte.	COI/T.20/Dok. Nr. 19 (Spektrofotometriskā analīze ultravioletajā spektrā)
4	UV spektrometrija (ΔK)	Kvalitāte		
5	UV spektrometrija (K232)	Kvalitāte		
6	Organoleptiskais novērtējums	Kvalitāte	Šis parametrs ļauj noteikt dažas negatīvas pazīmes un nomērīt pozitīvo pazīmju (augļainuma, rūgtuma un sīvuma) intensitāti.	COI/T.20/Dok. Nr. 15 (Olīveļļas sensorā analīze. Neapstrādātas olīveļļas organoleptiskās novērtēšanas metode), izņemot 4.4. un 10.4. punktu
7	Taukskābju etilesteri (mg/kg)	Kvalitāte	Tas liecina par olīvu fermentāciju pirms eļļas ekstrakcijas.	COI/T.20/Dok. Nr. 33 (Taukskābju metilesteru noteikšana ar gāzu hromatogrāfiju)

Nr. p. k.	Parametrs	Parametra veids	Šā parametra testēšanas iemesli	Starptautiskās Olīvu padomes metode
8	Stigmastadiēni (mg/kg)	Tīrība	To izmanto, lai noteiktu, vai olīveļļa ir rafinēta.	COI/T-20/Dok. Nr. 11 (Stigmastadiēnu noteikšana augu eļļās)
9	Taukskābju trans-izomēri (%)	Tīrība	To izmanto, lai noteiktu, vai olīveļļa ir rafinēta vai sajaukta ar citām eļļām, kas ir rafinētas vai hydrogenētas.	COI/T.20/Dok. Nr. 33 (Taukskābju metilesteru noteikšana ar gāzu hromatogrāfiju)
10	Taukskābju sastāvs	Tīrība	To izmanto, lai noteiktu, vai nav pievienota cita eļļa, kas nav olīveļļa.	
11	Δ ECN42	Tīrība	To izmanto, lai noteiktu, vai nav pievienota sēklu eļļa.	COI/T.20/Dok. Nr. 20 (Faktiskā un teorētiskā triacilglicerīnu satura starpības noteikšana ar ECN 42)
12	Sterīnu sastāvs un kopējais saturs	Tīrība	To izmanto, lai norādītu uz eļļām, kuras satur svešas eļļas (t. i., ne no olīvām).	COI/T.20/Dok. Nr. 26 (Sterīnu, triterpēdiolu un alifātisko spirtu sastāva un satura noteikšana ar kapilārās kolonnas gāzu hromatogrāfijas metodi)
13	Eritrodiols un uvaols (%)	Tīrība	Tas ļauj noteikt, vai ir izmantotas olīvu izspaidas.	
14	Vaski (mg/kg) C42+C44+C46	Tīrība	Tas ļauj noteikt, vai ir izmantotas olīvu izspaidas.	COI/T.20/Dok. Nr. 28 (Vasku un taukskābju etilesteru satura noteikšana ar kapilārās kolonnas gāzes hromatogrāfijas metodi)

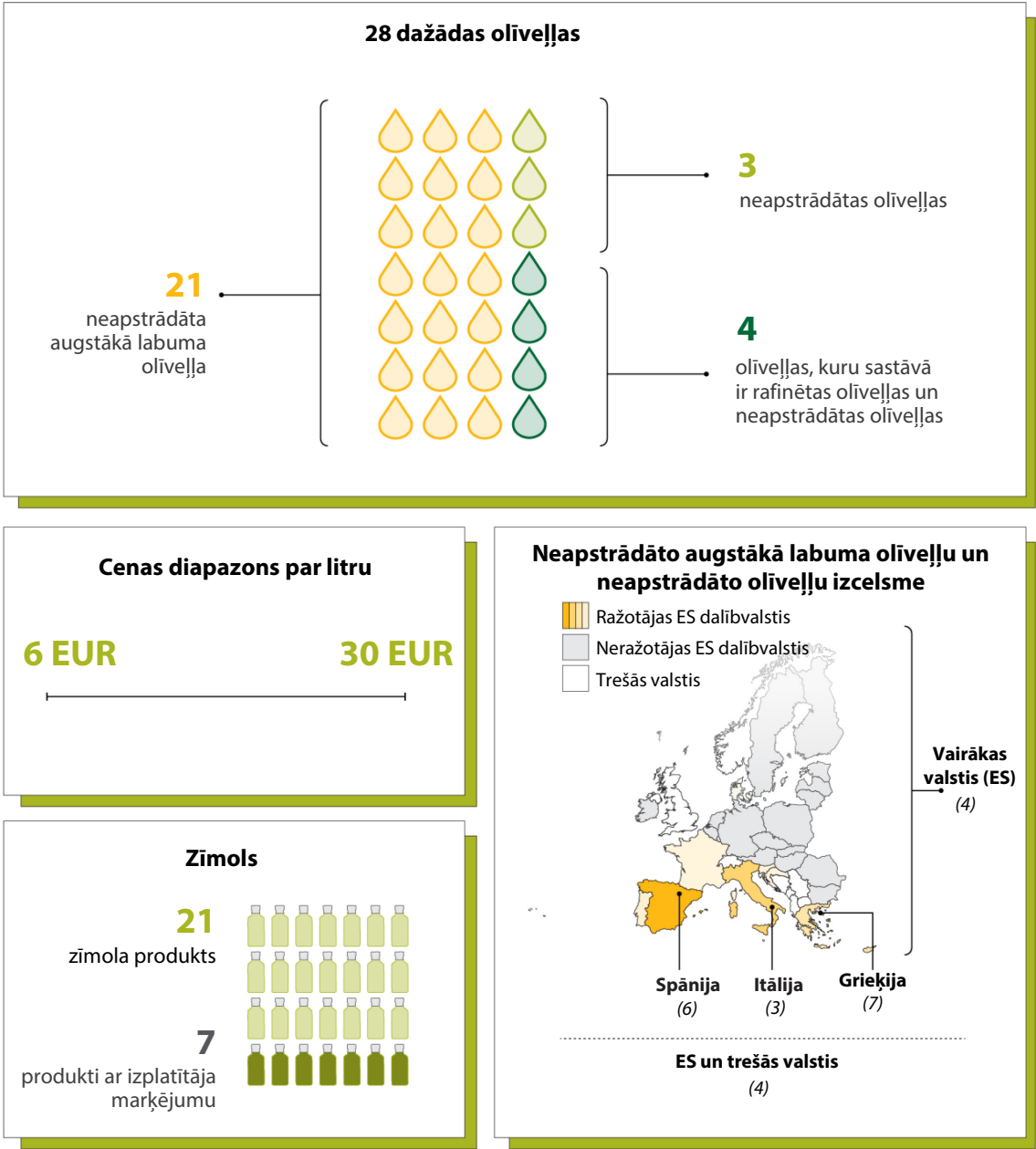
Nr. p. k.	Parametrs	Parametra veids	Šā parametra testēšanas iemesli	Starptautiskās Olīvu padomes metode
15	2-glicerilmonopalmitāts (%)	Tīrība	Ar to mēra apjomu, kādā notikusi viltošana, piejaucot citus eļļas veidus, piemēram, palmu eļļu vai citas augu eļļas. Vēl šis parametrs norāda uz eļļas apstrādes pakāpi (rafinēšana vai augstas temperatūras).	COI/T.20/Dok. Nr. 23 (2-glicerilmonopalmitāta procentuālā satura noteikšana)

Avots: ERP, pamatojoties uz [Regulas \(ES\) 2022/2105](#) I un III pielikumu un dalībvalstu prezentācijām Olīveļļas darba grupas sanāksmēs.

III pielikums. Gadījuma analīze

Katrā no mūsu apmeklētajām dalībvalstīm divās mazumtirdzniecības vietās iegādājāmajies septiņas dažādas olīveļļas un uzdevām laboratorijām un organoleptiskās novērtēšanas žūrijām testēt to īpašības. Atkarībā no iespējām izraudzījāmies dažādu kategoriju un dažādas izcelsmes olīveļļu, tostarp gan zīmola eļļas, gan eļļas ar izplatītāja marķējumu, no viena ražas gada (2023./2024. gads) (sk. [1. attēlu](#)). Tātad mūsu izlase nebija balstīta uz riska analīzi, bet mēs centāmies neizvēlēties pudeles, kuras varēja ietekmēt tādi kvalitāti pasliktinoši apstākļi kā siltums un gaisma. Mēs nosūtījām pudeles kontrolētā temperatūrā ar kurjeru uz laboratoriju vienā no ES dalībvalstīm, kas nebija alasīta mūsu revīzijai. Laboratorija, kas ir Starptautiskās Olīvu padomes atzīta laboratorija, noteica olīveļļas īpašības fizikālķīmiskajā analīzē un organoleptiskajā novērtēšanā.

1. attēls | Gadījuma analīze – iegādāto olīveļļu īpašības

Avots: ERP.

IV pielikums. Iespējamie olīveļļas piesārņojuma avoti

Kontaminants	Iespējamais piesārņojuma avots
Pesticīdu atliekas	Pesticīdi, ko olīvu audzētāji izmanto, lai novērstu vai kontrolētu slimības (piemēram, sēnes vai baktērijas) vai lai ierobežotu kukaiņus un citus kaitīgus organismus, kas var bojāt olīvkokus un samazināt ražu (piemēram, olīvu augļmušas vai olīvu kodes)
Policikliskie aromātiskie ogļūdeņraži	Olīvu mizas piesārņojums, ko izraisa vides faktori (putekļi un dūmu un gaisa piesārņojuma daļiņas) Olīveļļas piesārņošana ar degšanas izgarojumiem ekstrakcijas procesā
Smagie metāli (svins, kadmījs, dzīvsudrabs)	Augsne un gaiss, kas piesārņots ar smagajiem metāliem industrializācijas apstākļos Pesticīdi vai mēslošanas līdzekļi
Dioksīni	Dažu herbicīdu un pesticīdu lietošana var izraisīt dioksīna veidošanos. Dioksīni ir sadedzināšanas, incinerācijas un citu rūpniecisku procesu blakusprodukti.
Polihlorbifenili (PHB)	PHB tika plaši izmantoti rūpniecības precēs (smērvielās, krāsās, pārklājumos), līdz tos 1980. gados lielākajā daļā valstu aizliedza. Tie ir ļoti noturīgi vidē, tāpēc olīvkoki var absorbēt šos kontaminantus no augsnes un ūdens.
Glicidilesteri, 2-monohlorpropāndiols (MHPD) un 3-MHPD esteri	Šie siltuma izraisītie piesārņotāji rodas, rafinējot augu eļļas augstā temperatūrā.
Minerāleļļu ogļūdeņraži (MOSH/MOAH)	Minerāleļļu ogļūdeņraži var rasties no dažādiem avotiem, tostarp no pārtikas apstrādes iekārtu smērvielām, iepakojuma materiāliem un vides piesārņojuma.
Plastifikatori	Iepakojums vai citi kontaktmateriāli, kuriem pievienoti plastifikatori, lai materiālu padarītu elastīgāku, noturīgāku un vieglāk manipulējamu
Mikotoksīni	Ja olīvas uzglabā nepareizi (piemēram, siltos, mitros apstākļos), var veidoties pelējums, kurā rodas mikotoksīni. Mikotoksīni ir toksiski savienojumi, kas rodas no dažu veidu sēnēm.
Erukskābe	Erukskābe ir dabiski sastopama rapšu sēklu eļļā un sinepju eļļā, un, patērētu lielos daudzumos, to uzskata par kaitīgu. Šī skābe var nonākt olīveļļā šķērskontaminācijas rezultātā (ja olīveļļu apstrādā vai uzglabā iekārtās, kurās atradušās arī eļļas ar augstu erukskābes saturu) vai viltošanas rezultātā (ir piemaisījumi, kas nav olīveļļa).

Avots: ERP, pamatojoties uz izskatīto literatūru.

V pielikums. Kontaminanti, ko dalībvalstis iekļauj savos kontroles plānos kategorijai “Tauki un eļļas”

	Spānija	Itālija	Grieķija	Beļģija
Policikliskie aromātiskie oglekļaūdeņraži	X	X	X	X
Dioksīni un polihlorbifenili	X	X	X	X
Glicidilesteri, 2-MHPD un 3-MHPD esteri	X	X	X	
Erukskābe	X	X		
Smagie metāli (svins, kadmījs, dzīvsudrabs)	X	X		X
Mikotoksīni	X			

Avots: ERP, pamatojoties uz dalībvalstu 2018.–2023. gada paraugu ņemšanas plāniem.

Abreviatūras

EFSA:	Eiropas Pārtikas nekaitīguma iestāde
MOAH:	minerāleļļas aromātiskie ogļūdeņraži
MOH:	minerāleļļas ogļūdeņraži
MOSH:	minerāleļļas piesātinātie ogļūdeņraži
MAL:	maksimālais atlieku līmenis

Glosārijs

Fizikālķīmiskā analīze:	laboratorijas testi, kuros nosaka olīveļļas fizikālo un ķīmisko īpašību vērtības.
Olīveļļas atbilstības pārbaude:	pārbaude, kurā analizē, vai olīveļļa atbilst ES noteikumiem par kategoriju noteikšanu un tirdzniecību.
Organoleptiskais novērtējums:	oficiāla metode olīveļļas pozitīvo un negatīvo īpašību noteikšanai, mērīšanai un aprakstīšanai, izmantojot cilvēka maņas (garšu un smaržu).

Komisijas atbildes

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/sr-2026-01>

Laika grafiks

<https://www.eca.europa.eu/lv/publications/sr-2026-01>

Revīzijas darba grupa

ERP īpašajos ziņojumos tiek atspoguļoti rezultāti, kas iegūti, revidējot ES politiku un programmas vai ar pārvaldību saistītus jautājumus konkrētās budžeta jomās. ERP atlasa un izstrādā šos revīzijas uzdevumus tā, lai tiem būtu pēc iespējas lielāka ietekme, proti, tiek ņemti vērā riski, kam pakļauta lietderība vai atbilstība, attiecīgo ienākumu vai izdevumu apjoms, paredzamie notikumi, kā arī politiskās un sabiedrības intereses.

Šo lietderības revīziju veica ERP locekles *Joëlle Elvinger* vadītā I apakšpalāta “Dabas resursu ilgtspējīga izmantošana”. Revīziju vadīja ERP locekle *Joëlle Elvinger*, un revīzijas darbā piedalījās locekles biroja vadītāja *Ildikó Preiss*, locekles biroja atašējs *Paolo Pesce*, atbildīgais vadītājs *José Parente*, darbuzdevuma vadītāja *Els Brems*, darbuzdevuma vadītājas vietniece *Greta Kapustaitė* un revidenti *Vincenza Ferrucci* un *Stéphane Gilson*. Lingvistisko atbalstu sniedza *Kyriaki Kofini* un *Zoe Amador Martínez*. Grafiskā dizaina atbalstu nodrošināja *Alexandra Damir-Binzaru*.

No kreisās: *Ildikó Preiss*, *Greta Kapustaitė*, *José Parente*, *Joëlle Elvinger*, *Paolo Pesce*, *Vincenza Ferrucci*, *Zoe Amador Martínez*.

AUTORTIESĪBAS

© Eiropas Savienība, 2026

Eiropas Revīzijas palātas (ERP) atkalizmantošanas politiku nosaka ar [ERP Lēmumu Nr. 6–2019](#) par atvērto datu politiku un dokumentu atkalizmantošanu.

Ja vien nav norādīts citādi (piemēram, individuālās autortiesību norādēs), ERP saturs, kurš pieder ES, ir licencēts saskaņā ar šādu starptautisku licenci: [Creative Commons Attribution 4.0 International \(CC BY 4.0\) licence](#). Tādējādi atkalizmantošana parasti ir atļauta, ja tiek sniegtas pienācīgas atsauces un norādītas visas izmaiņas. ERP satura atkalizmantošana nedrīkst sagrozīt tā sākotnējo nozīmi vai jēgu. ERP nav atbildīga par atkalizmantošanas sekām.

Jāsaņem papildu atļauja, ja konkrētā saturā attēlotas identificējamās privātpersonas, piemēram, ERP darbinieku fotoattēlos, vai ja tas ietver trešās personas darbu.

Ja šāda atļauja ir saņemta, tā atceļ un aizstāj iepriekš minēto vispārējo atļauju un skaidri norāda uz visiem izmantošanas ierobežojumiem.

Lai izmantotu vai reproducētu saturu, kas nepieder ES, var būt nepieciešams prasīt atļauju tieši autortiesību īpašniekiem.

Titullapas fotogrāfija: © *Tesal* – [stock.adobe.com](#)

2. un 3. attēls, I pielikuma 2. attēls un III pielikuma 1. attēls: ikonas ir izstrādātas, izmantojot [Flaticon.com](#) resursus. © *Freepik Company S.L.* Visas tiesības aizsargātas.

Programmatūra vai dokumenti, uz kuriem attiecas rūpnieciskā īpašuma tiesības, proti, patenti, preču zīmes, reģistrēti dizainparaugi, logotipi un nosaukumi, nav iekļauti ERP atkalizmantošanas politikā.

Eiropas Savienības iestāžu un struktūru tīmekļa vietnēs, kas izvietotas domēnā [europa.eu](#), ir atrodamas saites uz trešo personu tīmekļa vietnēm. Tā kā ERP šīs vietnes nekontrolē, iesakām rūpīgi iepazīties ar to privātuma un autortiesību politiku.

ERP logotipa izmantošana

ERP logotipu nedrīkst izmantot bez ERP iepriekšējas piekrišanas.

HTML	ISBN 978-92-849-6076-7	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/5793254	QJ-01-25-058-LV-Q
PDF	ISBN 978-92-849-6077-4	ISSN 1977-5717	doi:10.2865/0238290	QJ-01-25-058-LV-N

KĀ ATSAUKTIES

Eiropas Revīzijas palāta, [īpašais ziņojums 01/2026](#) "Olīveļļas kontroles sistēmas Eiropas Savienībā: visaptverošs satvars, kuru tomēr nepiemēro vienādi", 2026.

Eiropas Savienība (ES) ir pasaulē lielākais olīveļļas ražotājs, patērētājs un eksportētājs. Komisija un dalībvalstis ir ieviešušas kontroles sistēmas, ar kurām nodrošināt, ka ES pārdotā olīveļļa ir īsta (t. i., atbilst deklarētajai olīveļļas kategorijai), droša patēriņam un ar izsekojamu izcelsmi. Mēs pārbaudījām kontroles sistēmu efektivitāti un to, vai Komisija šos mehānismus pārrauga un sniedz dalībvalstīm atbalstu. Konstatējām, ka ES tiesiskais regulējums attiecībā uz olīveļļas pārbaudēm ir visaptverošs, bet dalībvalstis to nepiemēro vienādi. Mēs iesakām Komisijai nostiprināt pārraudzību, precizēt un uzlabot dažus noteikumus un prasības un sniegt dalībvalstīm atbalstu, lai būtu iespējams uzlabot olīveļļas izsekojamību.

ERP īpašais ziņojums saskaņā ar LESD 287. panta 4. punkta otro daļu.

EIROPAS
REVĪZIJAS
PALĀTA

Eiropas Savienības
Publikāciju birojs

EIROPAS REVĪZIJAS PALĀTA
12, rue Alcide De Gasperi
1615 Luxembourg
LUXEMBOURG

Tālrunis: +352 4398-1

Uzziņām: eca.europa.eu/lv/contact
Tīmekļa vietne: eca.europa.eu
Sociālie mediji: @EUauditors